

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״ן

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״ן מרים שיינדל בת יבלחט״א אפרים שמעון סינאוויץ

(א) צ"ק קיג: צ"ז (ד):
גיטין י"ג (ז) ע"י תוס'
ב"ק קיג. ד"ה גורדין
ותוס' שבועות כו: ד"ה
גמר, (ג) קידושין מטו:
מעילה כ"א, (ד) שבועות
כו: (ה) כו ע"ב.

(ח) רש"י ד"ה בַּחֲמֹר
בְּלִי יוֹם רֵאשִׁית אֵלֶּה
דְּבָרִים בְּעֵלְמָה כִּל"ל
וְהַד"א וְכ"צ כְּלִמֵּר דְּבָרִים
בְּלִמְדָּה בָּלָא לֵב וְדַעַת דְּלִין
פִּי וְלִבּוֹ שׁוֹיִם: (צ) ד"ה
הָא מִינְדָּר וְכוּ' לִכְךָ
יִדְוֹר לוֹ: (ג) ד"ה מִרְחָן
וְכוּ' גִּלְדָּר בְּשִׁבְעָה:
(ד) ד"ה אֵם אִינִי נִקְלָמָה
הַיּוֹם הַבִּי מוֹקִי:

גמ' בית שמואי
אומרים דכו'. עי' לעיל
כז ע"ב בר"ן ד"ה אמר
רב אסי:

[א] כהרא"ש סד"ה
תנא כו'. נ"ב וצדכריו
 מבואר דחנא דמחניחין
 השמיט לפעמים איזה
 רצחא וקומץ על חנא
 דצרייחא ששנה רצחא
 הריא צצרייחא:

דינא דמִיכָּתוּבָא. שֶׁל
 עובדי כוכבים (גיטין י:). כל
 מקום וארנוניות ומנהגות
 של משפטי מלכים שרגילים
 להנהיג מלכיות. דינא
 הוא שכל בני המלכות
 מקבלים עליהם מנהגים
 חוקי המלך ומשפטי
 והלך דין גמור הוא ואין
 למחזיק בממון חצירו על
 פי חוק המלך מנהגו צריך
 משום גול ירשבים ב"ב
 (נ:).

ז"א יפתח לו במדר.
 אל"כ זומר לו דור לי
 שחא חרומה: במה
 שדא במידור. ואפלו
 פתח לו לא יוסף (לו)
 לידור [לו] אלא במה
 שפתח לו. וימיהו אל"כ
 בנחמה דור לי אף אל
 חסוף הכנה לידור
 מכולהו מודו ב"ש דלא היו
 נדר לא שחא [לו] שחא דור
 אלא אף כן יפתח דור לי
 דגנר זא: וכו'
 אויברים אה: במה
 שאינו במידור. דלא
 חסא וכו' וכו' וכו'

ב"ה שחא פומה לו ה"מ
רואה לידור בזה אימא נדר
אקור (נזול) הימנו ואין י
שחא שזה לכל בני המדינה
לו קצבה מרובה ליקח וימר
יעבור על מצוה באומר
נדר להוריעך כחן דב
שאלה בשבועה, משום
בתנ"י הרי הנטיעות
מן הארץ, וכן ראה דליקה
אם אינה נשרפת, דהוי כמ

הדיון במשכבועה. שלל יאמר יאסרו פירות שבעולם עלי שבעועה אס
אין של תרומה: לא יפתח לו בנדר. אס הליקטים אינו מזיקין
שידורל לא יפתח לו הוה בעלמנו: כמה שהוא מדייר, כללד ידור
כדל כדל אחר כדלמפתס: כיצד אמר לו וכו' אשתו מותרת לו, דמינו
גמה שהוא מדייר: ובניו אסורים.

הדיינו כמה שלא מדירו: גמ' דינו
דמלכותא דינא. ולא נדרי לונסן
ונינו ואמרי טורנין ומסכן לבצירה
המכס של מלכות: שאין לו קצבה.
שטוטל כל מה שיוה: מביבס הימדי
שאני של מלכות: כיון דאמר
יאסרו. ולא אמר מילתא דהערמה
יאסתרו ליה: באמר יאסרו היום.
דהיינו הערמה דההוא יומא למוד
אסר נפשי: אי דאמר היום לא
קבל מניה טובס. ואינו מיוס
בשביל אותו נדר שלא יעול הפירות
שומע דהערמה נדר: באמר
בלי היום: (6) אינס דברים.
עגלמא: לא יפתח לי בשביעה. שלא
יאמר לי אם תזנה אשבע לך: דה
יאמר נדרי. לא יאמר לי אם תזנה
אזכור לך נדרי: דאמר נדר לך לא
בשביעה. אם הליסטים מזיקין לך
(3) ידור לו כן גלסון שבעה כדאמר
לעליל: דא תנן וכו'. ואמאי קמי
בצרייתא דלא יפתח לי בשבעה:
תריח את תנא במתני' נדרר לחודיעך
בזמן דבית שמיא. דשפיל נזלר גירלא
ולא וכו' נדרר (4) לעליל: ובריייתא
תנא בשביעה לחודיעך בזמן דבית
דלפ' בשבעה יפתח לי ובצרייתא
מאוס ב"ה שנית ולא דוקא היא
מאז מצינא למימר נדרר בשבעה הוא
דלא יפתח וכו' ולא מקסין דב"ש
לחודיעך: דא אי אמר הכי קתני.
האי לא יפתח בצרייתא לא משמע
כדלמרינן דנאנסין קאי אלא האי
לא יפתח דב"ש סברי לא יפתח לו
ההכנס פתח למרעו להשאל על שבעתו
ולא לשבעה לפי מהכס
דזינא למידע מניה שום קושא:
מתני' אמר הרי נשבעת האי לך כן.

כלומר שיהו הקדש: אם אינן נקצצות.
היום (ד) מוקי לה צממלה ועבר
היום ולא נקצצו ולא נשרף הטלית
הרי הן הקדש ויש להן פדיון
והדמים ינסו להקדש והם ילאו
למולין: אבל אם אמר הרי
הנמינות האלו קרבן עד שיקצצו
אין

בש אומרים אין שלמה נעשה ומה שנעשה שחרין אין שלמה נעשה ומה שעליהם עד שהריכות פדיון ובגמרא ממנו

חֲרִיץ מִשְׁבֹּחוֹתָ. לְמַחֲרָא לְחַיֵּי צֶלֶה נָא יִקְרָא: **לֹא יִתֵּן יְיָ מַדָּר.**
אִם אֵינוֹ אוֹמֵר לְדֹר לִי: **בְּמָה** שְׂהִיֹּא מִדִּירֹ. שְׂאִפִּלֹי פִתַּח לֹא
יִדּוֹר אֵלֶּה צִמָּה שְׂהִיֹּא מִדִּירֹ: **אִשְׁתּוֹ** מוֹתֵתָּ וּבְנֵי אֲבוּרֵי. כִּיֹּן
שָׁלֵה לְדִירֹ צִמָּה אֵלֶּה מֵאֲלֹי נִדְר: **גַּמ'** וְהִדְמֹר שְׂרִיטָה דִּינֵה אֲלִימָּוֹתָ
דִּינֵה. וְהִיֹּסִי מֵעֵיִן לְנִמְדֵּר הִסִּי כְּדִי

וּמִיּוֹמָיו אָאָף בִּשְׁבוּעָה
 לוֹ בְּנֶגֶד וּבִהֲיָא אָאָף
 בְּמֵה מִדִּירוֹ מִדִּירוֹ
 עַל מִדִּירוֹ כִּינֵד אִמֵּר
 הִתְנִית לִי וְאִמֵּר קוֹנֵם
 בִּשְׁמֵא אִשְׁתּוֹ מוֹתֶרֶת
 יָיִם אֵלֹ וְאֵלֹ מוֹתֶרֶין:
 דִּינֵא דְּמִלְכוּתֵא דִּינֵא
 כְּהֵנֵא אִמֵּר שְׂמוּאֵל
 הָדָבִי ר' יִנְאִי אִמֵּר
 שְׁהָן שֶׁל בֵּית הַמֶּלֶךְ
 הַמֶּלֶךְ: הִיכִי נֶגֶד אִ"ר
 יִאסְרוּ פִּירוֹת הָעוֹלָם
 מִלֶּךְ כִּיּוֹן דְּאִמֵּר יִאסְרוּ
 עֲלֵמָא בְּאוֹמֵר הַיּוֹם אִי
 מִינֵיהּ מוֹכֵם "בְּאוֹמֵר"
 וְשִׁפְתֵּינוּ סָתֵם וְאֵעִיג:

להפטר כיון דמן הדק חייב ליתן
 את המכס: במורכב שאין לו קצבה.
 וכיון שכן לא דינא הוא אלא מחסותא
 ומחסותא למורכב: לאו דיעא: אלא
 במורכב השמודע לאו שלא צמנות
 המלך. וכתבו בחוספות לדוקא צמנלי
 עובדי טובים: אמר דדינא דמלכותא
 דינא מפני שהארץ שלו ויכול לומר
 ליה אם לא תעשו מחזית אגרס
 אתכם מן הארץ צמנלי שיהא
 לא לפי שאין כל הארץ שומעין יראת
 וכי אמרין דינא דמלכותא דינא ה"מ
 לענין שאם קנה אחד מן חסידים
 ליתן לו את המכס וכן נמי אם לא
 קנה אותו אלא שהוא ממנהג לגבות
 את המכס שאינו רשאי לדינא חפצו
 לישבע שהן תרומה לדינא ואנסא
 כיון דדינא דמלכותא דינא: היכי
 נגד. לישנא דמחני קשיא ליה דקאמר

וְהָיָה שֶׁחַן מְרוֹמֵה וְהָיָה שֶׁחַן דְּלִמְרָא יִסְכְּרוּ פִּירִית עוֹלָם עַל לְעוֹלָם אֵין דְּכִרָּה שֶׁנֶּלֶם מִצְטוּלֵין מִהַ שְׁהוּאִים בְּצִיף אֶפְּסִילוֹ גַּבִּי אֲנוֹסָא כִּי הָאֵל אֱלֹהֵ דְהִכְּחָא סְתֻמָּה קְאָמֵר יִסְכְּרוּ פִּירִית עוֹלָם עַל וְהָיָה דְּסְתֻמָּה לְעוֹלָם מִשְׁמַע ה"מ הֵיכָל דְּלִמְרָא אֲנוֹסָא מִשּׁוּם דְּפִיטֵי מִשְׁמַע לְעוֹלָם מוֹהֲדִים אַזְלֵי דְּכִרָּה דְּלִמְרָא אֲנוֹסָא הֵךְ אֲנוֹסָא מִפְּרָשׁ לִיהַ לְדַפְרִיָּה דְּהִיּוֹס קְאָמֵר כִּיּוֹן שֶׁלֵּא אֲמַר בְּפִירִישׁ דְּהִיּוֹס וְיִמְיָהּ נְהִי דְהִכְּחָא מִסְקִין דְּנִלְמָו אֲנוֹסָא לְעוֹלָם מִשְׁמַע כִּיּוֹן דְּנִלְמָו קְאָמֵר וְאֶפְּסִילוֹ אֲמַר דְּנִלְמָו הִיּוֹס לֹא מִהֵי אֶפְּסִילוֹ הִכִּי מִי גִמְרָא בְּנִלְמָו לְדוֹר מִפֶּת חֲטִיטִים וְהוּאִילֵּא פֶת סָתֵם לֹא אֲמַרְיִין כִּיּוֹן דְּסְתֻמָּה קְאָמֵר וְלִיכָּא אֲנוֹסָא שִׁיחָא אֲסוֹר בְּכָל פֶּת דְּהִכָּא הִיטֵי עֲטֻמָּה מִפְּסִי שְׁמַחְתִּין לְוֹמֵר לָשׁוֹן שִׁיחָא מִשְׁמַעְתוֹ לְעוֹלָם וּמִשְׁמָה"ל כֹּל הֵיכָל דְּלִיכָּא אֲנוֹסָא לְעוֹלָם מִשְׁמַע אַזְלֵי הֶסֶם כִּיּוֹן לְהוּאִילֵּא פֶת חֲטִיטִים נִתְכַּוִּין אֱלֹהֵ דְכִתְרָא דְּלִמְרָא סָתֵם אֲחִיקֵיל מִיְלִילֵיהַ דְּפִי אֵין פִּיּוּ וְלִבּוֹ שׁוּן וְיִטּוּ אֲמַר אֱלֹהֵ אֲנִי חֲטִיטִים" וְכִּבְרָא כְּתַבְתִּי זֶה עֵבֶר שְׁבֻעוֹת שְׁחִים בְּחֻלָּה" בַּס"ז: תְּנָא מִתְנִי בְּגֵדֵר

[illegible]

שן, קא משמע לן דדברים שגבז כי הני דלא מוכחי לא הויין דברים: הא"ר קרבן. פירוש לי
וגי (הלכך מסתברא דהקדישן אולי יצלו):

מזא א ב ג מ"י פ"ג
מהלכות שבעות
הלכה א סמג לאין רמב
טוש"ע י"ד סימן רלז סעיף
ד:

מב ד מיי פ"ה מהר
גזילה מהלכה יא עד
סוף הפרק סמוג עשין סח
טור ש"ע ח"מ סימן ססט
סעף ב וסעי' ז ח ט
מוג ה ד מיי פ"ה מהלכה יא
ופ"ג מהלכות שטענות
הלכה ב סמוג שס ולאין
רמא טור ש"ע שס סעף ו
וטור ש"ע י"ד סימן רלב
סעף יד:

בד"ה מ"ה פ"ג מהל'
שנועות הלכה ב ג
ופ"ד מהל' נדרים הלכה ב
סמג לאוין רמא רמב טור
ש"ע י"ד סימן רלב סעיף
ד:

מוֹדֵה בִּי מִי' שֶׁס' וּפְיָא
 מֵהִלְכוֹת מַעֲלִיָּה הִלְכָּה
 אֶל וּפְיָא אֶל מַהֲלֵי מַמְדֵּרָה
 הִלְכָּה ט' כְּמֹה שֶׁס' וְעַשְׂרִין זָד
 טוֹר ש"ע שֶׁס' וְטוֹר ש"ע
 ח"מ ס' ר' כ' עֶשְׂרִין ד':
 מוֹדֵה בִּי מִי' פִּי' מַהֲלֵי
 שְׁטַעֲוֵה הִלְכָּה אֶל טוֹר
 ש"ע י"ד סִימָן רל':
 מוֹדֵה בִּי מִי' ס' פִּי' מַהֲלֵי
 מַעֲלִיָּה הִלְכָּה יא:

[illegible]

הם וכן עם אלה ממש
 כל אדם כשאר אדם
 היום חסד לזה שרץ אנו
 קודר, והוא דרש עקיצה
 שבעה ומונעה לנו
 (במחמדיה ש"ה ע"ה)
 היום נמי היא אונס שהיה
 חסד גדול לזה שרץ נגד
 אורו וכן פנים אלה מחמדיה
 פסק ² מכלן י' לשמור
 עשרו י' יסע ע"ה
 (עשרה) (עשרה) י'
 כשרולו יסעו שבעה
 לחסד הער של יסע
 מונעיה או כולל אנו
 שמוכס ביום היו אנו של
 תהא אחר וכלל אנו של
 יסחור בפרסו אנו של
 אה אה שמוי כמו אנו
 אה אה שמוי כמו אנו

וְיִצְחָק חָסֵד מְשֻׁלָּח:
 יֵן לְאַהֲרֵי יִשְׂרָאֵל מִזְקִי הָרֶ:
 יִצְחָק מִיֵּי שְׁמֵחָה:
 אֵל בֵּין הָקָרָן לְקָרָן דְּכָל
 [מ] עַל אִז עֵלֶיךָ, אֵל כָּן
 יִצְחָק. כְּגוֹן לְאִיכָּה וְיִקָּה
 כֵּן לְיִקָּה וְסִבּוּר שֶׁלָּה וְיִכָּל
 אֵל אֵין לְהֵן פִּדְיוֹן חֲנָה נְמִי

כר ולהציא גדמיהם קרבן.

שונים כאן: [3] נ"א לגבי אונסין אי אפשר

נדררין חזין מבטבונה כו' בעליל ומכאן
ממלכי האומות (כתי וד') ו' צ"ל קה
הממונה רשאי להכריז ישראל חבירו
כותא דינא לא יהא אלא הלאותו, הא

(743502) { עמוד 70 }

[illegible]

הודפס מאתר אוצר ה

מִן הַיָּמִים הַהֵם עַד הַיּוֹם הַזֶּה
מִשְׁעִילָה הַלְכָה יֵאָ:

מִן הַיָּמִים הַהֵם עַד הַיּוֹם הַזֶּה
מִשְׁעִילָה הַלְכָה יֵאָ:

777

[illegible][illegible][illegible]

ר"נ

לדמי קרבן מיייר והיינו דלמחר י' להם פדיון ואיכא דמפרש דקוים וה'ק הוא וה'ק הרי הנטיעות הללו אסורות בקרבן וכי מימא א"כ היכי שייך נקום פדיון י"ל דמחמי ר"מ היא דקסבר דכל היכא שהוא

קונס כללי שנאשר על הכל כהקדש
 ש' לו פדיון וכדמי לקמן ב"י אין צ"ל
 המודור (דף ק"ה) קונס ככר ו' ואכלה
 ש' הוא צ"ל פדיון מעל לפיכך י' אכלה
 פדיון ככרו ו' מעל הקדש אכלה
 הוא מעל פדיון לא מעל לפיכך אין
 הוא פדיון **ב"י** וי"ט קדושה. כן
 הוא עיקר הגירסא וי"ט ודאי ע"פ
 הדושיה דמנה לומר שז"פ שמה
 קדושתן במנה זה של ק"ציה קדושה
 המה עליה ואיננו צ"ל לשמועין כי
 כדמפרש לקמן א"ס כן לימח קדושות.
ב"י מינה למח דמפרש
 דקדשן קדשן למח כהקדש
 נעשיות למי קרנ עסקין וימין
 עסקן על הדושיה דמנה ליהיה אלא
 דלא לשמועין קדושה חלה עליהן דלא
 מילתא פשטא דהי כדיוו המדושות

ש'ם להם פדיון ומש"ה פריך שפיר ליחי קדושות אבל לאיך פירושה
המזמרה דבוקים ממם עסקין מה קפריך ליחי קדושות דלמה
לבלב אורחיה (ומי יש להן פדיון) דסמך לן כר' מאיר דלמי קוים
לכלליה דר' פדיון דהא פליגי רבנן עליה לקמן שצריך איך דאין
המזמרה. **ויחלף** לן דרזא חנא לן לתקמחא חנא לר"מ חנא דאין
לחנא ליה למחיה האי דינא בקצ'ה לישמעיה הכי גבי קומוחא דכיון
דחנא אינטרין לאשמעינן דבכי האי גוונא חיללא קדושה עלייה
דאצבידאש הוה ליה לאשמעיה הכי ולחמיה קדושות ובתרא הכי אז
ספירא ליה כר"מ לקחוס כוונתה סח' אז בעלמא חנא חנא מקמי
דלשמע דקדושה מלה עליהן לא הוה לאשמעינן דיש להם פדיון
דלשמע דפשיטא ליה דחיללא קדושיהו עד שלא הווצך להשמע
שפירא שיש להם פדיון ואיכ"ה כריעה רבה דמפדור לקמן ומש"ה
שפירא וליחי קדושות. ואיכ"ה דגרסי ליחי קדושות ואינן קדושות ולא
ימיה: ומזכר אדירי דבני ישראל חנא חנא דהם פדיון חנא וכו'

דריש'א יז א"ה פדיון. כלומר דבספיקא לא מלי ממזי ליה אין קדוש
 בן ה"א דלינא דספיקא דמינא דרש'א וליחא דמפרש'א לקמן: **הריב**
 ויביון שחלה אישורן בתמלי זה הארץ וחול עליה אישור ארץ סופן לקח
 וקקש'א ליה דלטלי לא לשריפה קיימא ואפשר שלא חשדק לעולם ומש'ו
 קיימא: **אם** בן א"ה א"ה צמיר. כלומר דפסעט'א חר'ה הקדוש. ויש
 דקדושה מלה עליושי וכו' שכתבתי למעלה: ומפרקינן **א"ה** בריב' ב
 דלינא דמסוק דאדמיה דלא מתחלן ולא^א גמר דעמיו איה קרבן
 ויביון קדשי קמלי: **אשרית** **אשרית** הייבא. בממיה. כלומר ויביון
 דליקה: **ויעורבם**. פירוש בממיה כלומר הייבא אפשר שלא יאה להם
 אקמיו אין להם פדיון היינו כ"ז שלא נקצו. ולא וליממא שלא יאה
 חזרות וקדושות אלא הייבא קאמר להם פדיון להוציא מקדושתן לו
 להאלו קרבן מעמיה וקרבן כמספרו דל זמן שלא יקצו ויגמל פדיון
 וקדושות: **נקצו** פדיון פנים אדתי דדיו. כלומר איה לבד פדיון
 דקדושתן כגדי: **ועורא** אמר ביין שנקצו פדיון איה פדיון. דספיקא
 ומן ויביון פקעה קדושה כגדי: **וכרח** הרשב"א ו"ל דעולא לא
 כגדי ולעולא פקעה אבל ד שיקצו לכ"ע פדלון חזרות וקדושות
 דלינא דממיה כסאומר דמפרקו להם פדיון שח' א"ה פקעה נח
 ויביון ויביון חזרה וזוהי זה מקבל^א חסן קמי דעולא יאה שח' נח
 ומיור דוקא דאמר ליה מעכשיו אבל לא אחר לו מעכשיו לא
 נחלה אחר שקנאה ממנו הוא ליה כמחשו פרה ו' ולא תקנה
 איה נמי פדיון. דאדמו קנין שני לא מהמחא אלא לאחר
 דאפשר^א מיור ל' אמרינן דכל היבא דלא חל מעכשיו ליה מעכשיו
 לפי שפעולא הממיה עדיין הוא קיים והוא ליה כאומר לאש
 הממיה משום דהי וזו לאו למלוה דמו ולא לפקדון דמו וכדאמרינן
 שיעור לירושלים חזר וזוהי ב' מקבל. מיור ליה היבא שקנאה
 וקנאה דהא אחר אפסקיה וכדאמר ר' יוחנן לקמן (ד' ג) לא שגמ'

[illegible]

רע"י

אין ד"ה פדיון. לעולם כל זמן שלא נקצו ואין יוצאין לחולין אלא קדושות הן שהן¹² (3) בקדושת הגוף לעולם ואין להם חקנה עולמית שאפילו פלאן חמורות וקדושות דכיון דאמר עד שיקצו אין להם פדיון לעולם¹⁷ כל זמן שלא נקצו משמע דלעולם יהיו קרנן עד

אין להם פדיון: **גמ'** וליתני קדושות ואין קדושות איירי דבעי למיתנא ⁶ סיפא אין להם פדיון תנא גמי רישא יש להם פדיון היכי נדר אמר אמימר באומר אם אינן נקצצות היום ועבר היום ולא נקצצו אם כן למה לי לומר נפישא לא צריכא כגון דאיכא זיקא נפישא והא קתני לה ⁷ גבי מילת ומילת לשרפא קיימא [אין?] כגון דאיכא דליקה ה"נ דאיכא זיקא נפישא וס"ד דמסיק אדעתיה דלא מיתנצלו ומשום הכי קא נדר קמ"ל: הרי נמיעות האלו קרבן כר': ולעולם אמר בר פרא * פראן חוזרות (6) וקדושות פראן חוזרות וקדושות עד שיקצצו נקצצו פודן פעם אחת ודיו ועולא אמר * כיון שנקצצו שוב אין פודן א"ר

דחל קדושה עליהו מיון שעבר היום ולא נקסלו: **אָ** צריבא ביון
דאציבא זיקא נפישא, שמנעבת רוח קשה בעולם למסיק אלעמיה
למיתער לרו זיקא דהיינו נקלות וסד"א לא גמר צללו להקדשו
אלא אלעמיה דמיתער לרו זיקא אמר הכי ולא זכיר פדיון דלא חל
עמיה קדושה ומחילן דמי קמ"ל דחל קדושה עליהו דלוקט גמור
ממחין: **וְיָהּ וְכוּן**, כלומר היכי מנאי אמרה דאזכא זיקא נפישא
וסקמי לה דומא דעליה וטעיה מי קיימא לשפיה במחיה: **אין**
ביון דאזכא דליקא, ומסיק אלעמיה דלא (ו) מתחיל וזהכי
קאמר לא אינה נערפת: **הכי נצו וכו'**, וסד"א דלא ממחין להקדש
כלל דפרשנין: **קמ"ל**, דחל קדושה עליהו: **וְיָהּ וְכוּן**, במחיה
מדקמי אין לכן פדיון משמע שלעולם אין להם פדיון אפי' לאחר
קריאה: **אמר רב ברא**, כל זמן שלא נקטלו עדיין חיותו וקדושתו: **נקצבו**
פודין פנים אחת ודיו, ויאלו למחילן וסוד אינו פודין דלא מחילן הן:
"ל"

ית דהא דלא קדושה עד שיקצלו וכן גמי לא מצי תמי קדושות
 גדר אמר רב וכו' פ"י לישנא קשיא ליה דקמתי אס אינס נקצלת
 זינא פ"ק עומדות וההוא" דקשאי איה אבל טעית אס אינא שערפא לא
 מהשתא חילולא איסורא עליה. ואיכא נמי דגרסינן בדריא והא לקצלה
 תימנא לאדך פירוש דמפרש"ל דמתי" רימא דקמי דקלי קדוש כללי וי'
 לא קושיא היא שכבר פירשתי דתנא לאו להכי איכוון אלא לשמועין
 גון דאיכא ויקא נפש". ואי לא דמי במתמי" דקדושה נתחא דכו היא'
 ולי היא יודע שלא יקצלו לא היה מדקדק וכו' שכן היה כיוון אדעמין
 כי תנא במגיל דא סייך לה אלא דלא דשייך לה עסקין סגול דאליכא
 פדיון לעולם: אמר רב פרא דפרא חזירות וקדושות וכו' כלומר כי
 להם פדיון כלל כלומר שלא יהא פדיונס נתפס בקדושתן דאס כן מצי
 מצי אלא כיון דלמתי עד שיקצלו הרי הוא כלומר בפירוש הרי הנוטע
 יצוים קדוש כל שעה לפי שזוהא איה לחולין אלא שלא לתר חזרות
 ואע"פ שלא הקדישן אלא עד שיקצלו אפי' הרי כן יקצלו לא פסקה
 לה שאין קדושתן נמשכת אלא עד אחרו וכן שהקדישן אצל מחזורו
 פליג אדבר פדא אלא בלאחר שיקצלו לדבר פדא לא פסקה קדושה
 ה היינו דקמי אין להם פדיון וכו' שכן כחז וי'ל דמחא שמעיין
 ינה כן מעשבי עד שאכל ירושלים וזכור וקצאה ממנו קודם שעלה
 לשעלה ירושלים ומעשבי וזכורו וזמן שיקנה אותו ממנו נוחו ו'
 קמי דכין קדישין בחזקה הוא וזכורו וזמן שיהא מחזיק עמשי כבד
 כך אלא לאחר ל' יום דאי לא קיימא בשרומיה לאחר ל' יום לא
 מחזיר ויקנה אותה ממנו וההוא שעתא כבד בלתי חזקה וז' וכו'
 קנה דוקא בקנה בחזקה אלא בקנה בכסף אכרי' דלא אי'ל מעשבי ו'
 ה הרי את מקודשתי ו' לאחר שלשים יום דמקודשתי אע"פ שנתחללו
 צ פקדון האומר בקדושתו (דף קמ"ו) הלכך מי שהקנה שדכו בכסף עד
 ויז' אי גמי בחזקה ואמר ליה מעשבי אס חזר וקנאו ממנו קודם
 ואי אבל קנאו אחר מן הלווקא אף על פי שחזר והקדישו למוכר לא קנה
 אלא שפדלו איה אבל פדאוס אמריס אי חזרות וקדושות ומשמע ודאי
 אלא אחר ואפקעה פלו דכיוי"ו ו' והכנס בדולר ב' משה קרעב ודאי
 וכו' דסבירא ליה לבד פדא דקדושה לא פסקה לה כבדי קאמר דפדאן
 יקנאו אס לומר שלאחר מכן הוא קדושתן נפקעת ממינא אי אפשר
 ר עד עולם על כרחך לומר שאפילו יפדס קודם שיקצלו מחזור קדושתן
 פדיון כשיקצלו דאי אפשר דקדושה לא פסקה כבדי אלא לומר שאין
 פדיון

ה"ם נמחקות (רביא': ט) ואיכא (כתה"י): ו] ואיכא נבחי דגרסי (כת"י): ו] והא פ' תהי' כלפינו: ו] מ'כאן עד 'נחתנו לה' ליתא בכתה"י: ו] צ"ל אי (כת"י): ג] בסיפא אינם קדושות דאין ו] נביות דאינם נקצצות כר כפיל (הגיש'): טו] נדעיל שאינו גייש': יט] צ"ל דמוה נ"א (הגיש'): כ] לעולם יומד כיון שנקצצו שוב אי פדן ו' ותל': ז' עד בחס' ישיבו ומרביטא': כ"א צ"ל דאין לעמינו (רביא': הגיש'):

ולקמן עב. שבת
רובין מז. פסחים

ולקמן עב. שבת
רובין מז. פסחים

1998 1999 2000

[illegible]

648 אברהם שניאורסון :

[illegible]

"זהו קחני לה" פ

וְדַע שֶׁכָּל הַמִּצְוֹת
שֶׁבְּיָדֵינוּ הַיּוֹם הֵנּוּ
מִן הַחַיִּים וְהַחֲיוֹנִים
וְאֵין מִן הַמֵּתִים וְהַבְּטוּלִים
וְהַקְּדוּשָׁה הַגְּדוֹלָה
וְהַזִּכְרוֹת הַרְבֵּעִים
וְהַפְּסוּקֹת הַקְּדוֹשִׁים
וְהַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה
וְהַמִּצְוֹת הַקְּדוֹשִׁים
וְהַחֲיוֹנִים הַקְּדוֹשִׁים
וְהַחַיִּים הַקְּדוֹשִׁים
וְהַחֲיוֹנִים הַקְּדוֹשִׁים

נדרים דף כח

הכל חייבין פרק ראשון חגיגה

ב"ציון. אסורה על צעלה: אשת בן. חפילו צאונם אסורה לנעלה
בצמחיות (דף נא: מ') והיא לא נחפשה אסורה היא נחפשה מותרת
ואי זו זו אשת ישראל ומדכחצב היא מיעוטא היא לומר יש לך אסרת
שאת"ס שנחפשה אסורה ואי זו זו אשת כהן: ויציצא וצא"א אין ש"א.

מקרא הוא שצריכה להדפוסו כאן
ליחא מן המורה וצא לו לדברים
לחורים: ישיצא אדם מובדל חלבה
לדבר מקרא שוב אין לו שום. שאין
הוראה מדבר מקרא: שמהנה
מפגשת סתומה המורה: בתלמוד
לפניה. אם שמש את המורים
מקדקקן ליתן טעם משניות להבין
המשניות והסותרות וזאת וזלמלא
טעם לפסול לתורה ולחשוב והוא
שהמשנה ו^א קריי תלמוד והוא
מתן ויתן עסקו לדרוש המשניות
שוב אין לו טעם לדבר והוראה השניות
הוראה נכונה דבר משנה^ב שמה
שמה

מַשְׁנִיית יֵשׁ שֶׁאֵין דְּרִיבִין מִכוּוֵּן
וְיִזְכְּרוּם מִן הַשָּׁמַיִם הֵכָּה מִנְחָה עֲסָקִין
מִקֹּדֶם מִתְּחִלָּה הֵא אֶמְרֵי רַבִּי פְּלוּי
אֲחֵרֵי וְאֵין הִלְכֵם מִמּוֹד: אֲמַרְי רַבִּי
ר' שִׁמְשׁוֹן ^(ד.ה.) מִשָּׁם יְרוּשָׁלַיִם לְשָׁם צְבִיל
שֶׁהָיָה עֲמוּק מִלְּמַרְכָּן בְּמִדְרַתִּין
(ד.ה.) בְּחִתְּכֵםסֵם הוֹשִׁיעִי מִמֶּנִּי
וְעֹלֶם וּרְשׁוֹ הַשָּׁמַיִם אֵל צִלְל: מִתְּנִי
וְהָיָה נִדְרִים פֻּדְּרִים בְּאִיר: הִסְתַּם
נִדְרִים שֶׁמִּזְכְּרוּ חֲמִישִׁים הִסְתַּם מִזְכֵּר
אֵל הַדֵּם לְמַעַן אֲלֹא יֵשׁ מִתְקָרָא מִזְכֵּר
עַל עֲרֵב ^(ד.ה.) מִשָּׁן שָׁן שָׁן מִזְכֵּר
לְחִתְּכֵםסֵם חֲזוֹרָה שְׁעָלָה פֶּה: הִלְבֹּת
שֶׁבַח וְהִלְבֹּת חֲזוֹנָה הִלְבֹּת מִשְׁלִיחַ
יֵשׁ עֵזָה הִלְבֹּת שֶׁן תְּלִיחֵם צִמּוֹ
מִתְקָרָא מוֹעֵס: בְּהִרְדִּין הִתְלִיבִים
בְּעִשְׂרוֹת רֹאשׁ: וְהַעֲבֹדוֹת: הִלְבֹּת
עֲשֵׂת קִרְבִּן: וְהַיְדוּתִי: עֲבוֹד:
עֲזָרָה לְאִשׁ תּוֹרָה: מִגְרָלָה פֶּרֶץ
אֲמַר הֵךְ אֲלֹף וּפִי חֲזוֹנָה עֵינָה:
גִּבְיָ כִי יִפְלֵא שְׁתֵּי עֲפִימִים אֶחָד
עֲנִירִין אֶחָד צִמּוֹר כִּי יִפְלֵא נִדְר
עֲנִירִין כִּי יִפְלֵא לְנִדּוֹר נִדְר מִזֵּר:
אֶת הַיְדוּתִי אֲחִירִי: כִּלְוֵה הַפֶּלֶא

[illegible]

הפלאה ימירתא: דלמא, לנדרבי טור
אלגנו נזיר הוא ומזכרו אומר הרני
בהליה ובספק אלז צהפלאה ודאית
אדם נשצב לקיים מצוה כדי שימנה
מאי מקרה מועט דקאמר מתמחין:
צני הוא ואם איני צריך לה אלז לילי
שאני צריך לבנין זה וזה שמעון
הנאה זו שצנינו לא הריב צאה אלז
מתקן הוא והאי חופר גומא מקבל

מסורת הש"ס
עם הוספות

(א) נזיר (כג.) (ב) שֶׁשֶׁ
(ג) סְתֵרֵיךְ קִיץ (ד) עֵי
(ה) חֹסֶן בִּין עַד
(ו) וְעִשְׂתִּי (ז) הִרְעֹל לִבִּי
(ח) וְיוֹחֵאֵשׁ פִּי מְגִלָּה (ט)
(י) עֵיפוֹ שֶׁבַת שֶׁבַת דִּידִיר
אִמְרוּ, נזיר לִי כִּי
סְתֵרֵיךְ לִי עֵיפוֹ
כֵּן (לדריס יט) כִּי
טִשְׁעֵת דָּף סִי
(טו) (לדריס יט) מְחַמֵּר
גִּי (יז) יוֹחֵאֵשׁ מְחַמֵּר
(יח) שֶׁנֶּחֱמֵה עֵיפוֹ מִלֵּה
(יט) אֶשְׁכֵּחַ דָּף עֵיפוֹ
(כ) לִימְחֹלָה דָּף עֵיפוֹ
(כא) נִדְרִים דָּף (כב) יִקְרָא
סְתֵרֵיךְ דָּף (כג) וְעִשְׂתִּי
חֹסֶן שִׁבְעֹת שֶׁ
וְקִימִי סְתֵרֵיךְ
דָּף קִיץ (כד) נִדְרִים
דָּף שֶׁבַת עֵיפוֹ

הגהות הב"ח

[illegible]

הגהות וצינים

[illegible]

4

עין משפט
בר מצוה

א מ"י פ"ג מהל' סעודות הלכה י' ופ"ג מהלכות מדרס הלכה ג' ופ"ג י"ד ס' רי סעיף א' וס' רלט סעיף א':
ב מ"י פ"א מהלכות סעודות הלכה ג':
ג מ"י פ"א מהל' שבת הלכה ז':

תורה אוי השלם

(א) כִּי לִפְנֵי הַיָּמִים הָאֵלֶּם
שָׁכַר הָאָדָם לֹא נָתַתָּה
שָׁכָר הַבְּהֵמָה אֵינְנָה
לְיֹצֵא וּלְבָא אֵין שְׁלוֹם
מִן הָעֵר וְאִשְׁלָה אֶת כָּל
הָאָדָם אִישׁ בְּרֵעֵהוּ:

(ב) דבר אל בני ישראל
אמרת אליהם איש כי
יפלא יגדל בערקה
נפשת לוי: [ויקרא כז, יב]

(ג) דבר אל בני ישראל
אמרת אליהם איש או
אשה כי יפלא יגדל
גדל נזיר להזיר לוי:
[במדבר יח, כ]

אִם יִבְאֹז אֶל מְנוּחָתִי:
[יְהוָה צִוָּה, יא.]

וְכָסֶף וְנֶחֱשֶׁת:
[שְׁמֹת לֹה, ה']

נִשְׁבַּעְתִּי וְאַקִימָהּ
לִשְׁמֹר מִשְׁפָּטֵי צְדָקָה:
[תהלים קיג קו]

איש כי ידר גדר לוי
אז השבע שבועה
לאמר אסר על נפשו
לא יחל דברו ככל
הצא מפיו יעשה:

[במדרש ל', ג]

777

—

[מתג'י] התרת נדרי

אֶת־הַיִּשְׂרָאֵלִים בְּאֵימָתָם וְאֶת־הַיִּשְׂרָאֵלִים
וְהַיִּשְׂרָאֵלִים עַל־מַה שִּׁשְׂמָכּוּ.
וְהָיָה כִּי־יִלְעָדוּ אֹמֶר שֶׁ
יִהְיֶה כְּלוֹמֵר שֶׁ לֹא רָאִהוּ
מִן־הַתּוֹרָה שֶׁשֶׁ לוֹ רוֹשׁ
וְהַתִּיב נִדְרִים וְאִינִם
עֲצוּפוֹת הַפְּרוֹת כְּאִדָּר
כִּשְׁכֹּשֶׁת שֶׁנִּינִי בְּמִשְׁכָּנָה.
וְהָיָה לֵן שֶׁנֶּאֱמַר כִּי יִפְלֹא
פַעַמִּים אֶחָת הַפִּלֶּא
וְאִדָּר וְאִתְּ הַפִּלֶּא
וְהִיבֵר וְהִיבֵר אֶת־הָאִמָּה
אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי
אֶפְסִי וְהִזְדַּחֲתִי שֶׁמֶ שִׁשׁ
וְהִזְדַּחֲתִי שֶׁמֶ שִׁשׁ

[illegible]

ש"ס ירושלמי לש"ס צבלי כדפירש רש"י
מי צמחשכים הושיבני כמתי עולם אלו
היוה צ"ס דלישחכח מיניה ש"ס הצבלי
יירושו שפירש מזה ועדיין לא הבין בזה

שמוחן כן לא יעלה ברו הלוה
צדוקה: **למא** דברי הורדה.
ישמע דמסיב מיה פירעה מה שמדריך
הכתוב לדרשה אחריתי ואילו בש"ק
מגילה (י. ג.) גבי אסתר
הקדש נאמרה קאמר שמואל משום
דמסיב קיימו וקפלו קיימו למעלה
מה שקפלו למטה וקאמר בש"ק לית
מיה פירעה ואלו צבצב צבצב ר' עקיבא
(ק. פ. ס.) וספ' דרשינן מנייה קיימו
מה שקפלו כגד דקפלו המורה ברוח
הוא אסתר ופירא הכ"י דמא קושיא
ביה דהתם שמואל וזמני לא
צדוקה לכתוב קיימו וקיימו אה
קפלו וקפלו ואמר דלא מרמי שמו
צדוקה: **באפ** ששכתי דהא
הדרא בי. והקשה הר"ר אלחנן דעל
כדמן קפלו כסבי מנייה מרמי
ששכתי באפי אם יצאו חז ממוטיה
והרשינן מניה^(א) גבי דור חתומה
שלא לאו לנחן ומרין לו דהאי
קפלו לאו צדוקה ארץ משכתי אלא דהאי
לעולם הבה^(ב) ומניתי מתא^(ג) דמחר
תתקן (מסכתא ק. פ.) דור חתומה
לחם לחם מתקן לעולם^(ד) אי"כ אורא
למחרת ודורא בי.

לַאֲפוּרֵי מַדְשֵׁמוֹנֵי דָאֵמֵד

[illegible]

לֵהֵימָּן מצות. דלריך^מ להזכיר שם

שמים כדי למוזר נפשים:
רשמואל ית' ליה פירכא
 ויהא דרשקין פ"ב
 דהרים (דף טו:) אכל מיכל הוה חפני
 שמים הסם מדברו נפק ליה:
לכדרי אבא. ה"ס לשאר
 מקלקלים דפטורין:
 הוה מצי למימר אלא רצחא קמ"ל
 דאע"ג דלרין לעשר מיטער כיון
 דלא כרץ לגומא:

מלאכת

ד' עליה אפילו תימא לרבי
י' כהררין התלויין בשערה
מלאכת

הם ואמר אחד הייתי נזיר שזה
 לפי שלא ניתנה נדרות להיות נזיר
 לקיים המצווה. כלומר מזהו שיהיה
 בתבין. טועה! אזהרונם כחצי נשמה
 מזה. מן אלהים. הוציא נצח. טועה
 ש"אחרי צריכה לזנוף. כגון (x) זה
 (y) וקאלר רבי שמעון פסוק על
 הנה גומא דלוי התם הקיור את המה
 רמז מן המורה ללמד זה ומזה הרמז:
 מלחמה

כאונם כאן ברחצו ואיבעית אימא הא וזא
כאונם וליק' כאן באשת כהן כאן באשת
ישראל ^א וליצא ולבא אין שלום אמר רב ^ב
כיון שיוצא אדם מדבר הלכה לדבר מקרא ^ג
שוב אין לו שלום ושמואל אמר זה הפרש
מתלמוד למשנה ור' יוחנן אמר אפילו מוש"ס
לש"ס ^ד **מת"י** ^ה דהער נגידים פורחין בארין
ואין להם על מה שיסמכו הלכות שבת
הנגידות והמעילות הרי הם כהדרים התלויין
בשערה שהן מקרא מועט והלכות מרובות
הדינין והעבודות והמטרות והמצאות וערוית
יש להן על מה שיסמכו והן היו גופי תורה:
גמ' תניא ^ו רבי אליעזר אומר יש להם על
מה שיסמכו שנאמר ^ז כי 'פליא' ^ח כי 'פליא'
שתי פעמים אחת הפלאה ואיסור ואחת
הפלאה לדתיר רבי יהושע אומר יש להם
על מה שיסמכו שנאמר ^ט אשר נשבעתי
^י באפי ^{יא} באפי ^{יב} נשבעתי וזוהרתי ^{יג} כי ר' יצחק
אומר יש להם על מה שיסמכו שנאמר ^{יד} כל
נדיב לבו בנהניא ^{טו} אחי רבי יהושע אומר יש
להם על מה שיסמכו שנאמר ^{טז} נשבעתי
ואקיימה לשמור משפטי צדקך אמר רב

יְהוֹדָה אֶמֶר שְׂמוּאֵל אִי הוּאִי הַתָּם אָמַרְי לְהוֹ

ידי ערפא מרדיכו שנאמר ^אלא יחל דברו
^בהוא אינו מוחל אבל אחרים מוחלין לו
אמר רבא ^גלכולהו אית להו פירכא לרב
מרשמואל דלית ליה פירכא דאי מדר' אליעזר
דלמא כדבית יהודה שאמר משום ר' טרפן
דתניא רבי יהודה שאמר משום רבי טרפן
לעולם אין אחד מהם נזיר שלא ניתנה
גזירות אלא להפליא אי מדר' יהושע דלמא
הבי קאמר כפי שבעתי ולא הדרנא בי
אי מדרבי יצחק דלמא לאפוקי מרשמואל
^דדאמר שמואל ^האמר בלבו צדק שינויא
בשפתיו והא קמ"ל דאע"ג דלא הוציא
בשפתיו אי מרחנניה בן אחי רבי יהושע
דלמא כרב גידל אמר רב ^ודאמר רב גידל
אמר רב ^זמנני שנשבעתי לקיים את המצוה
שנאמר נשבעתי ואקימה לשמור משפטי
צדק ^חאלא דשמואל לית ליה פירכא אמר
רבא ואיתימא רב נחמן בר יצחק היינו דאמר
איניש ^טטבא חרא פלפלתא חריפאטא כמלי
צנא דקרי' הלכות שבת מיכתב כתיבן
לא צריכא ^ילכד' אבא דאמר רבא אבא
החורפ' ^{יא}גומא בשבת ואין צדק אלא
לעפרה פטור עליה כמאן כרבי שמעון

דאמר ^במלאכה שאינה צריכה לגופה פמ
 יהודה התם מתקן הכא מקלקל הוא נ

וְאָתָּה אִין אַהר מוֹדֵן גּוֹיִר. ב' שְׁטוֹ יוֹשֵׁבִין וְאַתָּה אַהר
יֵיר שְׁטוֹן גּוֹיִר וְלִבְסוֹף מִנְּאָה כִּכְחַד מִנְּהָן אִין אַהר מִנְּהָן
מִתּוֹרֶשֶׁת: גְּמָר בְּהוֹ. שְׁטוֹעַ אֵל דִּרְ אֵל הַקֶּסֶד: שְׁטוֹעַ
יִחִיד לְקִיָּמָה: שְׁפִלְתָּה. גְּרֵעִין אַהר שֶׁל פֶּסֶל: יִיבִיתָ
אֵל גְּבִירָה אֵל. דְּבֵר אֵל וְיִכְלֵא אֵל דְּמִו חֲמִיד בְּיָד
וְאֵל אַתָּה הַעֲבֵר אֶפֶס עַל פִּי הַשְׁבִּין גְּבוֹי אִינוּ מִשּׁוֹ מִשּׁוֹ
דְּרִמְלִיחָה גְּבוֹי מִיֵּינֵי אַתָּה הַתָּה מְשֻׁמֶּה לְקִיבֵרָה שְׁבִיתָ (מִשְׁ)
אַל הִיָּה נֶרְךָ עַל: אֶפְרַיִם תִּימָנִי אֵלֵי יוֹרֵד. דְּפִלְגֵי עֲלֵיהֶן מִדּוּר
אֵל אַתָּה: וְטָא בְּרִדְרִין. דְּקִלְמֵר מִמְלִינִין דְּמִשְׁמַע שֶׁקֶס

הודפס מאתר אוצר החכמה

תלמוד בבלי <עוז והדר> - יד חגיגה / תלמוד בבלי {עמוד 19} (743502)

פרק שיש

לחם משנה

משנה למלך

מגדל עוז

הגהות מיימוניות

הכל חייבין פרק ראשון חגיגה

[דף פ ע"ב - יא ע"א]

ג' כי רחוק מעלי און לומר רחוק אלא מי שנתקרב מחמתה להקצ"ה דהיינו נלמוד תורה כמפורש בענין יד' ומופשי המורה לא ידעויו דהיינו שפירשו ממנה:

דף י ע"א תוספות בד"ה דלמא ברי' משמע דחשיב ליה פרבא מה שמצריך בו קיימו למעלה מה שקבלו למטה בו ע"כ. כ"ל: **תוס' בד"ה לאפוקי מודשמואל' בו' מוקי לקדשים שהביא בעזרה הוא דכתוב בו ע"כ.** כ"ל:

ח"א דף י ע"א ויציא ויבא אין שלום בו' זה הפורש בו'. תחלת המקרא זה ט"ו כי לפני הימים שכן אדם לא נהיה ג' וצפרק חלק ט"ו אמרו שהוא קץ מגולה כמבואר שם [בחדושינו] שהוא מפורש בסוף כל התוכחות שבמשנה תורה י"ו והתמכרות ואין קונו. וע"ז אמר שם מאי וליזיל ולבא אין שלום שצד זה הוא הנאמר בתחלת כל התוכחות דהיינו י"ו אורח אלה צדוה ואורח אלה צדוה דלפני און מקץ מגולה לפי פשוטו וע"כ דרשו ביה שם אף ת"ח שכתוב בו י"ו שלום רב ג' כי ע"כ הכי נמי הכא מה"ט דרשו ביה כיון שילא אדם מדבר הלכה בו' דהיינו שלא יהיה צדו הלכה ברורה למד כדלית ליה צפורש מהלכה למקרא ולמד כדלית ליה מהלמוד למשנה זה מהלמוד ירושלמי לבבלי. וזה מכלל קץ מגולה כמפורש פרק חולין ב' עמידה תורה שמתחנה בו' ומסיק שלא ימלאו הלכה ברורה בו' ומסיק שחיי קרא בא' מן הלא לפוס הך דרשה הוא הילכ"ר כפרשי' שם בלשון ח' כ"ב שהוא המסית ומדיח בכל זה: **התר נדרים פורחין באור ואין להם בו' דלל הני דרשות דקאמרי הני חנאי דברייתא דיש להם על מה שיסמכו ס"ל לתנא דמתניתין דלפין להם על מה שיסמכו דלסולח אית להו פירכא דקאמרי בגמרא דשמואל נמי דלית ליה פירכא מ"מ כיון דלאו מגופיה דקרא מיימי ליה אלא מדיוקא לא יזיל דברו הוא אינו מיוסל אלא אחרים מוסלין לו מקרי אין להם על מה שיסמכו והיינו דקרי ליה פורחין באור שאינו אלא מדיוקא בנחון ולא מגופיה דקרא ודו"ק:** בהררים התלויין בשערה בו'. אמר הכרס לשון רבים לפי מה שפרש"י דמקרא מועט והלכות מרובות קאי עליה נחמא דהררי לשון רבים ע"ש הלכות מרובות ולפי"ר ר"א שכתב החוס' לקמן בג' דמקרא מועט והלכות מרובות לא קאי עליה י"ל דנקט ליה כהררי לשון רבים להפלת הענין למשל שבעה ח' מ' צדדים מכל ד' של השערה חלוי הר א' משני הכרס ואעפ"כ לא נפקא אחד מהן מן השערה כן הוא הלכות שבת בו' דגרמו מועט תלוייה ולא נפקא ממנה: **באפי נשבעתי וחדותי בו'.** מפרש"י נראה דחזרו בו' היינו התורה והפסח הוא דכאפי נשבעתי ולא מדעת מיושנת. ומיהו לרין התורה מאחרים וכן מוכח בסוגיא דפי' הספינה י"ו: שאמר ועכשיו נשבעתי מי מופד לי אצל החוס' שם ביה לא שיהיו הסוגיא דהכא כן אלא דהקצ"ה מופד לו לעצמו והקשו שם מה שהקשו ע"ש: **בגין שנשבעין לקיים את המצוות בו'.** מה שיש לנקדק צה מפורש פ"ק דנדרים ב':

דף י ע"ב גמרא היא ההוא לעשה בתב רחמנא האי דלאו בו'. ר"ל דכל השנה אינו אלא עשה וזמן החג נמי ללאו הא ב"ו דקאמרי לעבור עליו צב' לאוין היינו נמי בזמן החג דהא חג כמי: **תוס' בד"ה ודא ידיון בו' ואיצ' המוקמינן בו' בהגיגה שנאכ"ת בו' ועיד דבשר כתיב בו' ע"כ.** ר"ל דלא מוקמינן החם בפסול לנית קרבן חוץ למזבח שהוא ליום ולילה אחד דקאמרי הכא אלא מוקמינן ליה החם בלית צשר הנאכל מן החגיגה ולב' ימים ולילה א' והוא חירנו דתרת"י ש"מ דהך דרשה דהתם ודאי משמע דצשר כתיב דמשמע הנאכל והך דהכא נמי נפקא מדכתיב ציוס הראשון לצוקר דהיינו לנית לילה אחד לקרבן חוץ למזבח וליכא לאקשויי למאי דקאמרינן דלמא לעבור עליו צב' לאוין וליכא חגיגה כלל היאך מוקמינן ליה לקרא החם בחגיגה מדכתיב צשר ד"ל דודאי למאי דבעינן למימר דליכא חגיגה כלל הוא מוקמינן דרשה דפסחים צצשר הנאכל לן אנדרים ונדרות של שלמים הבאים צחא ולמסקנא דהכא דליכא חגיגה נחמא לן טפי לאוקמינן בחגיגה גופה כדאמר החם וק"ל כח': **תוס' בד"ה ויחוגו י"י במדבר ודא ידיון ח"ב הני אתא דלמד על ג"ש בו' ע"כ.** אין זה מדוקדק לכאורה דלגבי קרבן מדבר ויחוגו גופיה אתא ללמד על ג"ש דמיייר בחגיגה ולא צשאר קרבנות וכו"כ החוס' גופיהו לעיל כ"ט דאלשון ויחוגו קסמין דאי ממדבר הוא אמניא עולה בו' ואפשר משום דלענין קרבן רגל קיימינן הכא נקטו קרא דחלב חגי דמיייר בקרבן חגיגה דרגל ומה"ט נקט ליה רש"י ל': **תוס' בד"ה מושק' שק"ה בו' וי"ל דהכא מייירי שמתכוון להוציא מרשות הקדש [ע"כ].** פי' והוא כאלו היה לו טובת הנאה מזה ודו"ק:

דף יא ע"א תוספות בד"ה דא צברבא אלא צברד' בו' ור"י דאמר חייבי בו' עין בו' דלא פ"ג בו' ע"כ. מלמא דר"י צפרק אלו נערות ל': **תוס' בד"ה אמה על אמה בו' אמתא באמתא ע"כ הס"ד וחס"כ מ"ה ברוב ג' אמות בו'.** תוס' בד"ה ברוב ג' אמות בו' והא דנקט ר' אמות משום עובי צידי הארון בו' היינו שיוכל להגביה בו' ע"כ. לעוני צידי הארון ודאי דלא הוו צריכי אמה אלא עם הצואר וראש קאמרי וכו"ה בתוספות פרק המלניע י"ב וכן צהך ליכול להגביה היינו עם צואר וראש ע"ש צחוס' ודו"ק:

הגהות והערות

[א] וכו"ז בירושלמי דפרקין ה"ה הובא בתורה מי ע"פ פירוש הפני משה, וכתב שם במראה הפנים דכוונת התוס' במה שהביאו לירושלמי לאפוקי מפירוש רש"י. ב' ב"ק דף צד ע"ב ובראש משביר כתב: וקשה דהא יש לו תקנה שיעשה בו צרכי רבים כדאיחא שם בגמ'. ויעינין תוס' ב"ב דף פח ע"ב ד"ה התם דכתבו דסורס אינה תקנה גמורה ולא תשובה מעלייתא. ג' דף ב ע"ב. דן מנחות דף מג ע"ב. ה' פסחים דף צג ע"ב. ו' זכריה ח' ו' ושם "וצרפתים". ז' הושע ח' י' ח' ברכות דף ג ע"ב. ט' זכריה ט' ו' שיר השירים א' ט' י' דף ט ע"א דהא הובא יאן ב"מ דף נח ע"ב. יב' שם ד"ה חוץ. יג' ערכין דף טז ע"ב. יד' ירמיה ב, תלמוד בבלי <עוז והדר> - יד חגיגה / תלמוד בבלי [עמוד 66] (743502)

ח"א דף ח ע"ב זה וזה מרובים ע"ז נאמר איש כמתנת ידו כברכת ה' וגו'. פרש"י עולות מרובות דכתיב איש כמתנת ידו עכ"ל וטפי נראה לפרש דהיפך איש כמתנת ידו שלמים מרובים לאכולים מרובים דענין ליתן להם אכילתם וכברכת ג' היינו נכסם מרובים לעולות מרובות ויחייבם לפי הדרש דהכא כי של כמתנת דלפי פשוטו לא יתפרש כי כמתנת ולענין נקדק נדרש האי קרא להחייב כי של כמתנת דמשמע קרא בתרמי. צא' שהוא ומהן בממנו ואינו עשיר כ"כ קאמר קרא איש כמתנת ידו ובאחד שאינו ומהן בממנו אכל הוא עשיר והיינו שיתן כברכת ה' ג' דהיינו צב"א להחמיר ולא להקל א':

דף ט ע"א תוס' בד"ה זה הבא על העדרה בו' רוצה וגו' בו' ע"כ. ג' ג' ככדי נקטו דהא כללו האי טעמא קאמרינן צחמין דמעוות יוכל לתקון הוא ואולי צגול הרבים קאמרי דלפין לו תקנה שלימה כדאיחא פרק הגזול ב': **תוס' בד"ה כיון דלא חזי בראשון בו' ומיהו כיון דהשתא לאו בר חיובא בו' ע"כ.** ר"ל דמה"ט כיון דהשתא לאו בר חיובא לא מצי מיימי בו' אפי' לר"י דלית ליה חשלונין דראשון ומש"ה לא מצי למימר דליכא צינייהו צכה"ג: **תוס' בד"ה נטמא ביום מביא גבי נזיר שננטמא קאי דע"כ לא פ"ג רבי ור' יוסי ב"י בו' ע"כ.** כ"ל. ור"ל דר"י צ"י דלית ליה צכריות ו' דנזירות דטערה מיוס ו' הוא לא פליג צהך מלמא לגבי הצלת קרבן אחר דאינו אלא מיוס ח' ומחני' דמביא קרבן אחד על טומאות הרבה אחיא כר' יוסי צ"י ודו"ק:

דף ט ע"ב בפרש"י בד"ה ומו אר"י אין יד"ה בו' מביא קרבן על טומאה שניה זו צבר מן הקרבן שביא על הראשונה ויביא בו' קרבנות בו' ודא ראה השניה בו' ובי הדר חזי אינך מצמרפא בהדיהו ח"ג אע"פ בו' ע"כ. כ"ל:

ח"א דף ט ע"ב מעוות לא יוכל לתקון זה שביטל בו' וחסרון לא יוכל בו'. ונראה דנמלמא חלא ממוקס ליה האי קרא מעוות ג' צביטל ק"ש או תפלה שלא קרא ק"ש או לא התפלל כלל ציומו וחסרון ג' שהתפלל ציחיות בלא מנין עשרה ונקט תפלה שחריה ועברית וה"ה תפלה מנחה אלא דנקט ליה דומיא דביטול ק"ש דלא שייך רק שחריה ועברית ח"ג לרבותא נקט ליה הכי דאפילו תפלה עברית ושחריה דיש להם חשלוניס ציומו מ"מ מקרי מעוות לא יוכל לתקון כיון דלא התפלל צומט וכ"ש תפלה מנחה דלפין לה חשלונין כי אס ציוס אחר ודו"ק: **ואינו דומה שונה ק' פעמים לשונה ק' פעמים** בו'. נקט בנמלמא מספר הזה לפי הרמז עובד אלהים לאשר הוא ר"ת גימ' ק"א ולא עבדו הוא ר"ת ג' ק' והכוונה צה ע"ד שכתבו צס' התכלת ד' לגבי ק' צכרות שחייב אדם לצרך בכל יום צצור נפש מזה נשמה דמיון כהן לו ישרל שילא לחלק נשמה ח' מק' דהיינו מעשר הר המעשר ונמלא שונה ק' פעמים הוא חלק ח' לנשמה אכל השונה פ"א ציומר מזה הוא חלק אלוה ממעל והיינו צין עובד אלהים ג' ומיימי צה למשל י' פרסי צוואר בו' ר"ל שהוא מהלך אדם ליום ח' ד' ההולך אחר חמורו עם סחורות השוכר נוטל וזוא ליו"ד פרסאות ואס הוא משכירו למחר הליכותו אחר חמורו פרסה ח' יותר דהיינו י"א פרסאות ציוס ח' אוחה פרסה קשה עליו ונוטל עליו עוד וזו ח' הנה צצפרתין ודא בכספ' בו'. פרש"י ולא צצספ' דלא צלש מנו שצורפים הכסף צלש עכ"ל ואור דחוק ד"ל למכתב צצספ' צצ"ק דהיינו ודו"ק דהא כתיב צצצק זה ו' וצצפרתין כצרוף אה הכסף ונראה לפרש לפי עניינו דהכא דה"ק וצצפרתין ולא צצספ' דהיינו שלא יהיה להם עשירות של כסף דעשירות נקרא צצ"מ ע"ש הכסף וכפל הענין צצפרתין צצור עיניו שלא יהיה להם כסף וקרא לעניות מדה טובה שצחמין למוטע וצצפרתין צצציות כתיב ו' וכסף הרציתי להם וצב עשו לעצמ': **כי בראו צומקא צצצוביא בו'.** סוקיא חירא ארמין פי' הרואה ח' שהוא סימן טובה לרואה גס צחלוס ולא כן הסומק והיינו שהוא מזה על ליוון דעוון וקאמר נמי הכא גס שהעני גופיה רוק להם דאגמח הצרא סומקא מ"מ הוא מצרך ומלנך אוחן להיטיב אוחן כמו גוף הסוקיא שכולו חירא וע"ל המשל צסוקיא חירא שהוא יפה מזה עצמו ולא מזה חכשטי כסף וצב אשר עליו שחרי אין צו רק הצרא ורעוה אדומה של עור כן יאי עניוחא לכן שיהיו מזה צעמן וצורקין יפין ולא מזה עשירות ועד"ז אמר ט' לטוסמי צצצבי פרעה דמייך רעייתו שהיו יפין מזה צעמן שכל כסף וצב עשילין היו משלילין לכן צכר: **וגב אדם אפשר בו' אב"ה הבא על אשת איש בו'.** לעיל צבי הוליד ממנה חמור כתיב החוס' צחמתי ו' דלא צני למנקט רואה כי אכל הכא דנקט הכא על אשת איש ולא נקט הוליד ממנה חמור נראה דה"מ למנקט נמי רואה מיהו גזול לא הוא מצי למנקט ועיין צה צחדושי הלכות: **צצרד מן העולם.** פירש רש"י אין לו עוד תשובה לפי בו'. ע"ש רזה לומר דלפין תשובה מועלת לו להלילו מן הגיהנם כדאמרי פרק הזהב יא' ד' שורדין לגיהנם ואינון עולין ומשיב הכא על אשת איש צצצדיהו והיינו שאינון עולין מיד כמ"ש החוס' שם י"ב מדלמתינן החם דיש לו חלק לעו"צ: **אין אומרים בקרו גמל בו' אלא בקרו ש"ה בו'.** פרש"י לשון קלקול טפל בלשם שהוא טוב מתחלה עכ"ל והיינו שהיה עושה טוב ויהי לומד תורה מתחלה ועכשיו פירש אכל הכא על א"א אין זה מקרי עושה טוב מתחלה אלא סור מרע היה מתחלה: **ב"ה ת"ח בו' צצפור נודדת ג'.** מדמה את הת"ח צצצור התורה כפספוט של צצור טעור כמפורש זה פי' יס צצצקין י"ג שלכן מצא המעורע צצור חמיה ע"ש תקנתו צצפסוט התורה וקאמר דכן איש נודד ממקומו דהיינו מצית המדרש שס' הי"ל פספוט התורה ופירש ממנו לפספוט צצצרים צעלים. ואמר ואומר מה מלאו

נדרים דף כח

אין עומדין פרק חמישי ברכות לב.

פה הולוה והדמה אקטנא ואשר הרעותי. אזי גרמתי להם שגראתי ילד הרע: אימלא שיש
שם צדוק הוא לחקן יצרו ולהסיר ילד הרע ממנו: נתבושמו. רגליו במשפט אלל עכשוי יש
הרע: הדיח. לשון זריקה כמו כמטחוי קשה (בראשית 6): אין ארי גוהם. שמה ומשמגע ומזיק:
ממני טחאים הרעים. וז"ל מתגרמנין למניהו לטובי (בראשית 6): דרך מטיני. הראשו שיש כח

דבתיב ואשר הרעותי. יישא דקרא
מקראות ה'לל. שמעידן ישע צד
לנו פמחון פה שהא גרס לנו שברא
מלי בריסיה זני בישוי. מלוי הכנס
צידו למחולט ע"י מפלס: הניחה לי.

הגהות הב"ח

(6) גמ' קורין נלזס
פ' פרש"י פ' הקדוש
עומד דהוי בדנש' א'
צ"ר כ"ר ע"ג
(7) שם ועכתי
ואחא משי יטל
א"ר ס"א למנ
דרולה : **(8)**
של למן ב"ו
א"ר חנני
עמד
תאלהו)
ש"א מלמד שהחפץ
עד שהחלה אבי
שהחלו לומר
הקב"ה ע"י
תלמיד הן אל:

לעזי רש"י

אגב... פירוש להנחלת
להפסיד, להרבות דברים
(רש"י ע"א טו, כג)
להרבות לבקש. מוליד (רש"י)
פירוש קדמא
ויקרא כו, טז ודברים כח
(כב), חולי שמחממ
וקודמא את הנוף (רש"י)
שם דף כז ע"א ד'
אשתא למירחא):

תורה אור השלם
(א) ביום ההוא נאם
ה' אספה הצלעתי
והתנחתי אקבצתי ואש
הרעתי: (מזמור ד, י)
(ב) הכיוצר הזה לא
אוכל לעשות לכם ביה
עשראל נאם " הנה
בחקר ביד היוצר פ
אתם בירי בית ישראל

(ג) ונתתי לכם לב חדש
ורוח חדשה את
בפרככם והסרתי את
לב האבן מבשרכם
ונתתי לכם לב בשר
[ויקרא לו, כז]

וְאֵת רוּחִי אֶתְּ
בְּקִרְבְּכֶם וְעָשִׂיתִי
אִשָּׁר בְּחָקִי תִלְכֶּם
וּמִשְׁפָּמִי תִשְׁמְרוּ

וַיִּשְׁקַע הָאֵשׁ:

וְאֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר
דִּבֶּר מֹשֶׁה אֶל כָּל
יִשְׂרָאֵל בְּעֶבֶר הַיָּרֵד
בְּמִדְבַּר בְּעָרֹבָה מִן
סוּף בֵּין פָּאָרָן וּבֵין תֵּפֶן
וּלְבָן וְהַצֵּרֶת וְדִי וְהַבֵּן
[דְּבָרִים א. א.]

(א) פמרתיתם וישבעו
שבעו וירם לבם על פ
שכחתי: [השם ג' ו']
(ה) ורם לבבך ושכח
את "אלהיך המוציא
מארץ מצרים מבית
עבדים: [דברים ה' יד]
(ט) כי אביאנו א
האדמה אשר נשבעת

[illegible]

דכתיב ^א ואשר הרעותי: ^ב אמר רבי חמא ברבי חנינא אלמלא שלש מקראות הללו נתמוטטו הגליות של שונאי ישראל חד דכתיב ואשר הרעותי וחד דכתיב ^ג הנה כחומר ביד היוצר כן אתם בידי בית ישראל וחד דכתיב ^ד והסירותי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר רב פפא אמר מהכא ^ה ואת רוחי אתן ברכבכם ועשיתי אתם אשר בחקי תלכו ואמר רבי אלעזר משה המיד דברים כלפי מעלה שנאמר ^ו ויתפלל משה אל ה' ^ז אלה תקר אל ה' אלא עב ה' שכן רבי רבי אלעזר בן יעקב ^ח קורין לאלפין ^ט עינין ולעיינין אלפין עב רבי ינאי אמרי מהכא ^י ודי וזה מאי ודי וזה אמרי ^{יא} דבי ר' ינאי כך אמר משה לפני הקב"ה רבוננו של עולם בשביל כסף וזהב ששהשפעת להם לישראל עד שאמרו די הוא גרם שעשו את העגל אמרי רבי ^{יב} ר' ינאי אין ארץ נודה מתוך קופה של תבן אלא מתוך קופה של בשר אמר רבי אושעיא משל לאדם שהיתה לו פרה כחושה ובעלת אברים האכילה כרשינין והיתה מבטנת בו אמר לה מי גרם לך שתהא מבטנת בי אלא כרשינין שהאכלתך אמר רבי חייא רב אבא אמר ר' יוחנן משל לאדם אתה שזהה לו בן הרחיצו וסכו והאכילו והשקרו ותלה לו כים על צווארו והושיבו על פתח של זונות מה יעשה אותו הבן שלא יחמא אמר רב אחא בריה

ר דאמרי אינשי מלי כריסיה זני ביש' ש'נאמר כמורע'ם וישבעו שבעו
חמן אמר מהכא ורם לבבך ושכחת את ה' ורבנן אמרי מהכא ואכל
וימא מהכא וישמן ישרון ויבעט אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי
הוא והודה לו למשה שנאמר וסכסך הרביתי להם והב עשו לבבל:
אי לך רד אמר רבי אלעזר אמר לו הקדוש ב"ה למשה משה רד מגדולתך
ליל ישראל ועכשיו ישראל חטאו א אתה למה לי מיד תשש כחו של משה
אמר ה' קרף ממני ואשמדם אמר משה דבר זה תלוי בי מיד עמד ונתחנן
אמר ה' שכעס עד בנו והיה מכרו מזה גדולה והיה אוהבו וישב לפניו ומתירא
מלא אוהבו זה שיושב לפני הרתך אמר דבר זה תלוי בי מיד עמד
אפי בהם ואכלם ואעשה אותך לגוי גדול וגו' אמר רבי אבהו אלמלא מקרא
שתפסו משה להקדוש ברוך הוא כאדם שהוא תופס את חברו בבגדו
ין אני מניחך עד שתמחול ותסלח להם ואעשה אותך לגוי גדול וגו'
לפני הקדוש ב"ה רבונו של עולם ומה כסא של שלש גלים אינו יכול
א של רגל אחד על אחת כמה וכמה ולא עוד אלא שיש ב"ה בושת פנים
ם שהעמיד עליהם בקש גדולה לעצמו ולא בקש עליהם רחמים ויחל
(ה) מלמד שעמד משה בתפלה לפני הקדוש ברוך הוא עד שהחלה ורבה
הכא ויחל וכתבי התם לא יחל דברי ואמר מר הוא אינו מיחל אבל
מלמד שמסר עצמו למיתה עליהם שנאמר ואם אין מחני נא מספרך
למד שהחלה עליהם מרת רחמים ורבנן אמרי מלמד שאמר משה לפני
מעשות כדבר הזה ויחל משה את פני ה' תניא רבי אלעזר הגדול אומר
לפני הקדוש ברוך הוא עד שאחזתו אחילו מאי אחילו אמר רבי אלעזר
ימות אמר אבי אשתא דגרמי וזכור לאברהם ליצחק ולישראל עבדך אשר
רבי אלעזר אמר משה לפני הקדוש ב"ה רבונו של עולם אלמלא נשבעת
ר כשם ששמים וארץ בטלים כך שבועתך בטלה ועכשיו שנשבעת להם
י וקיים לעולם ולעולמי עולמים כך שבועתך קיימת לעולם ולעולמי עולמים:
ם ככוכבי השמים וכל הארץ הזאת אשר אמרת האי אשר אמרתי אשר אמרת
כאן דברי תלמיד מכאן ואילך דברי הרב ורבי שמואל בר נחמני אמר אלו
מלמד משה לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם דברים שאמרת לי לך אמור
יחתי להם בשמך עכשיו מה אני אומר להם מבילתי יכולת ה' יכול ה' מיבעי
שה לפני הקב"ה רביע' עכשיו יאמרו אומות העולם תשש כחו כנקבה
למשה והלא כבר ראו נסים וגבורות שעשיתי להם על הים אמר לפניו
לומר למלך אחד יכול לעמוד לשלשים ואחד מלכים אינו יכול לעמוד
ברוך הוא והודה לו למשה שנאמר ויאמר ה' סלחתי כדברך תני דבי רבי
לומר כן אשרי תלמיד שרבו מודה לו ואולם חי אני אמר רבא אמר רב יצחק
משה משה החיינני בדברך: דרש רבי שמלאי לעולם יסדר אדם שבתו
ממשה דכתיב ואתחנן אל ה' בעת ההיא וכתבי ה' אלהים אתה החלות
ידך החזקה אשר מי אל בשמים ובארץ אשר יעשה כמעשך וכגבורותך וכתבי
הארץ הטובה וגו' (סיון מעש"ם צדק"ה קרב"ן כה"ן תענית מעש"ל ברה"ל):

[illegible][illegible]

עין משפט
נר מצוה

בג א מ"א פ"א מהלכות
תפלה הלכה ג:

רַב נָסִים נֶאֱמַר

ואולם חי אני אמר לו
הקב"ה למשה
משה החינני בדברך.
זה הדבר קשה היה בפני
הבולעמים והיו מלעלים
הם עלתו והחזקן על
דברי ובוטניו חזל ואמנם
כי פשוטו של זה הדבר
נראה שאנו מתקבל על
הדעת שמשבחשן על
ואני ברחמי שמיא
פירשתי פירוש צח
וביארתי טעמה ביאר
יפה שהוא טעם לעצור
המחוב לסבסר והיו אנו
מזכירן המימרא כללא
"קורסי" בגמ' ואחר כך
מבאר פניו (אמר רב)

[illegible]

ליקוטי רש"י

[נדפס בסוף המסכת]

הנהגות וציונים

כ] בכת"י מהאי קרא
נמי (וגידסא נכונה היא
וכ"ה בסוכה דק"ס) ועיין
שפתי חכמים: ז]

תלמוד בבלי <עוז והדר> - א ברכות / תלמוד בבלי {עמוד 95} (743502)

רסה

במדבר ל מטות

יִהְיֶה אִישׁ כִּי־יֵדֵר נָדָר לַיהוָה אוֹ-הִשָּׁבַע שְׁבַעַה לְאִסּוֹר אֶסֶר עַל־נַפְשׁוֹ יִי: ג. גִּבֹר אָרִי יֵדֵר נָדָר
 יִי: ג. אוֹ יִקְיִים קִיִּם
 לְמִסֵּר אֶסֶר עַל נַפְשִׁיהָ,

1000000

רשב"ם במסכת ראש השנה². הלך משה ודיבר אל ראשי המטות, שהם שופטים, להורות לישראל הלכות נדרים, ואמר להם: הקב"ה צוה לי שיקריבו נדריהם ונדבותם ברגל פן יאחרו נדריהם, לפיכך איש כי ידר נדר לה', קרבן, או השבע שבועה לענות נפשו לאסור אסור³, לא יחל דברו, מוסב על הנדר, כלומר לא יאחר את נדרו עד לאחר הרגלים כמו שצום הקב"ה, שכן פירוש לא יחל כמו ויחל עד כוש (שופטים ג כה)⁴, ויחל עוד שבעת ימים (בראשית ח י), יחל ישראל אל ה' (תהלים קל ד א. 3 אולי צ"ל: או השבע שבועה לאסור אסור, לענות נפש). 4 צ"ל: ויחילו עד כוש.

(ג) נדר, האומר הרי עלי קונם⁵ שלא אוכל או שלא אעשה רש"י דבר פלוני. יכול⁶ אפילו נשבע שיאכל נבלות, אני קורא עליו: 8 ראה רמב"ן. 9 ספרי קנג.

(ג) לה', שהזכיר השם והנדר⁷. אם יהיה כן אתן לה' כן וכן, ראב"ע או אתענה. השבע, שם הפועל⁸, ובא עם שם⁹. וכמוהו רבים. 7 כאן מרובר בנדר לה'. ופירושו שפרט את הנדר, וגם הזכיר את השם הקדוש. 8 מקור במקום פועל נטוי: ישבע, או השבע ישבע. ראה לעיל ד כב; ו ה. 9 בא כאן הפעל עם שם העצם, לשם חיזוק. שהרי השבע בלבד היה אומר שהכוונה לשבועה.

לכשיפריש, ולפיכך משעה ראשונה חל חיוב הנדר על נכסיו, רמב"ן אבל בנדר ביטוי אין לנו לפי שאין שם חפץ כלל לא בתחילה ולא בסוף. וכן לאסור את המותר ולא להתיר את האסור אין ראוי להזכירו בנדרים, לפי שהן חלין על דבר מצוה¹² כדבר הרשות, והאומר בנדר שאיני עושה סוכה, שאיני מניח תפילין, אסור ואף-על-פי שעובר על מצות עשה, וכן המדיר את אשתו מתשמיש המטה אסור¹³ אף-על-פי שמבטל מצות לא תעשה¹⁴, וכן הן חלים בקיום לא תעשה כגון שנדר שלא לאכול נבלה, ממה ששינו¹⁵ יש נדר כתוך נדר וכו', נמצא שהנדר חל לאסור את האסור¹⁶ ולהתיר לעצמו¹⁷ שלא יעשה מה שהוא אסור לעבור עליו, אלא שאינם חלין לעבור בידים על לא תעשה, אבל השבועות אינן כלל אלא לאסור את המותר, אינן נוהגות בדבר מצוה כלל לא בביטול מצות לא תעשה ולא בקיומו¹⁸ ולא בביטול מצות עשה, כגון שבועה שלא אעשה סוכה ושלא אניח תפילין, ואפילו בקיום מצות עשה אינן חלות שאילו נשבע לקיים את המצוה ולא קיים אינו מתחייב בה משום שבועה ולא מלקות ולא קרבן¹⁹, אלא דשרי ליה לזרוזי נפשיה²⁰, דכתיב נשבעתי ואקיימה לשמור שאינו עושה. 18 ע"פ כ"י ורפוס ליסבון, ובס"ס: לא בביטול מצות עשה ולא בקיומו ולא בביטול מצות לא תעשה כגון שבועה שלא אעשה סוכה. ולגירסא זו קשה, כי אין זו דוגמה על מצות לא תעשה, ולפי גירסתנו נוחא. 19 וזמ"ן נדרים ח א, ד"ה והלא, משמע דהני מלי לקרבן, דלהרע או להטיב גבי קרבן כתיב, אבל כל יחל איכא אפילו בדבר מצוה, ע"ש. ועיין בחידושי רע"ק ליו"ד רג ב, ובחידושי למשניות נדרים ג 1. 20 נדרים ח א.

רמב"ן (ג) איש כי ידר נדר, "האומר הרי עלי קונם שלא אוכל או שלא אעשה דבר פלוני, יכול אפילו שיאכל נבלה" קורא אני עליו ככל היוצא מפיו יעשה, תלמוד לומר לאסור אסור, לאסור את המותר ולא להתיר את האסור", לשון רש"י. ולשון ספרי אינו כן, אלא שנו על לאסור אסור, יכול אפילו נשבע לאכול נבלות וטרפות שקצים ורמשים קורא אני עליו ככל היוצא מפיו יעשה, תלמוד לומר: לאסור אסור על נפשו, לאסור את המותר ולא להתיר את האסור. הזכירו הדבר הזה בשבועות והרב החליפו לנדרים, ולפי דעתי שלא נזהר, שהרי אמרו בנדרים⁶ דהוה אסר חפצא עליה ולפיכך אינן חלין על דבר שאין בו ממש⁷ כגון נדר עליו שלא אדבר עמך או שלא אלך או שלא אישן וכיוצא בהם, וכיון שהדבר כן נראין הדברים שאפילו בדבר הרשות¹⁰ אם אמר נדר עלי שאוכל היום או שאוכל כיכר זה אינו נדר, שאין הנדר חל על החפץ כלל, אלא עליו שיעשהו, ולא הזכירו נדרים בגמרא בקום ועשה כלל, ואף-על-פי שמצינו בנדר גבוה¹¹ הרי עלי עולה הרי עלי שלמים, שאמירתו לגבוה נתחייבו בו נכסיו כמסירתו להדיוט, או שהוא חומר נוהג בנדר הקדש מפני שיש בהן חפץ נאסר להדיוט ונתפס לגבוה 6 ברש"י לפנינו: אפילו נשבע שיאכל נבלות. 7 קנג. 8 נדרים ב ב. 9 שם יג ב. 10 ר"ל לא מיבעיא שנדר לאכול נבילה שהוא רכז האסור אלא אף בנדר לאכול דבר המותר ג"כ אינו נדר, וקשה לרש"י שכתב שיאכל נבילה (כור זהב). 11 ו"ה ו א. 12 נדרים יג ב. 13 נדרים טו ב. 14 שמות כא י. 15 נדרים יז א. 16 כגון שנדר שלא לאכול נבילה. 17 שלא יעשה מה שאסור לו לעבור עליו בביטול מצות ל"ת כגון מדיר את אשתו, ובביטול מ"ע כגון סוכה

כרתני התם²: אהרן ובניו וכל ישראל בפרשת נדרים למאי חזקוני הלכתא, אמר רב אחא בר יעקב להכשיר שלושה הדיוטות. והא ראשי המטות כתיב, אמר רב חסדא אמר רבי יוחנן ביחיד מומחה. זה הדבר אשר צוה ה', דבר זה לא נתפרש היכן נאמר למשה, וכן כמה נבואות, כגון: כה אמר ה' דמכת ארבה (שמות י ג), וכגון: כה אמר ה' כחצות הלילה (שם יא ד), וכגון: שימו איש חרבו על ירכו דגבי עגל (שם לב כז), ועוד הרבה נביאים נתנבאו ככה אמר ה' ולא מצינו היכן נאמר, ועל זה נאמר: מקים דבר עבדו (ישעיה מד כו)³. (ג) או השבע שבועה לאסור אסור, מה⁴ בין נדר לשבועה, נדר נודר בחיי המלך, שבועה נשבע במלך עצמו, ואף-על-פי שאין

חזקוני פרשת מטות דכתיב בה: כל היוצא מפיו יעשה (פסוק ג). פירוש רש"י: ומנין שאף שאר הדברות כן דכתיב וישובו אליו אהרן וגו' (שמות לד לא-לב). ופסוק זה משתעי בדרת משה מן ההר ביום הכפורים, וכידו כל המצוות שנתנו בסני. עוד פירש: ומה ראה לומר כאן, כלומר מה ראה משה רבינו לומר כאן לשון זה של "ראשי המטות לבני ישראל" כאן בפרשת נדרים ללמוד ממנה שאר דברות, מסתייה למימר: וידבר משה לבני ישראל איש כי ידר נדר וגו', ולימא לשון זה של "ראשי המטות לבני ישראל" גבי מצוה אחרת, ונלמוד שאר דברות וגם פרשת נדרים ממנה. אלא ללמד שהפרת נדרים ביחיד מומחה, מראשי המטות, ובשלושה הדיוטות מלבני ישראל, 2 נדרים עח א. 3 ראה תנחומא (כוכב) בא יז. 4 ספרי קנג.

ד לא יחל דברו ככל היצא מפיו יעשה: ואשה כי תדר נדר ליהוה ואסרה
ה אסר בבית אביה בנעריה: ושמע אביה את נדרה ואסרה אשר אסרה
על נפשה והחריש לה אביה וקמו כל נדריה וכל אסר אשר אסרה
ו על נפשה יקום: ואם הניא אביה אתה ביום שמעו כל נדריה ואסריה
אשר אסרה על נפשה לא יקום ויהוה יסלח לה כי הניא אביה אתה:

לא יבטיל פתגמיה, ככל
דיפוק מפומיה יעביר: ד.
ואתתא, ארי תדר נדר
קדם יי, ותיסר אסר.
בבית אבוקא פרכיתה:
ה. וישמע אבוקא ית
נדרה, ואסרה דאסרת על
נפשה, וישתוק לה
אבוקא, ויקומון כל

נדרה, וכל אסרי, דאסרת על נפשה יקומון: ו. ואם אעדי אבוקא יתהון כיומא דשמע, כל נדרה,
ואסרה, דאסרת על נפשה לא יקומון, ומן קדם יי ישתביק לה, ארי אעדי אבוקא יתהון:

רס"ג (ו) הניא, גערה של מחאה.

ככל היוצא מפיו יעשה, תלמוד לומר: לאסר אסר, לאסור רש"י
את המותר ולא להחיר את האסור. לא יחל דברו, כמו: לא
יחלל דברו, לא¹⁰ יעשה דברו חולין.

(ד) בבית אביה, ברשות¹⁰ אביה, ואפילו אינה בביתו. בנעריה,
ולא קטנה ולא בוגרת, שהקטנה אין נדרה נדר, והבוגרת אינה
ברשותו של אביה להפר נדרה. ואי זו היא קטנה, אמרו
רבתינו¹¹ בת י"א שנה ויום אחד נדרה נבדקין, אם ידעה לשם
מי נדרה ולשם מי הקדישה, נדרה נדר, בת י"ב שנה ויום אחד
אינה צריכה ליבדק.

(ו) ואם הניא אביה אתה, אם מנע אותה מן הנדר, כלומר שהפר
לה. הנאה¹² זו איני יודע מה היא, כשהוא אומר: ואם ביום
שמוע אישה יניא אותה והפר (פסוק ט), הוי אומר הנאה זו
הפרה. ופשוטו: לשון מניעה והסרה, וכן: ולמה תניאון (להלן
לב ז), וכן: שמן ראש אל יניא (ראשי (תהלים קמא ה), וכן:
10 שם. 11 נדה מה ב. 12 ספרי קנג.

לא יחל דברו, כמו לא יחלל¹⁰, ואיננו לשון מחילה, והנה ראב"ע
אנחנו צריכין לקבלה¹¹, כי הכתוב אמר איש ואשה ולא פירש
מתי יהיה איש, או מתי תהיה אישה¹².

(ד) ואסרה אסר, או אסרה איסור¹³.

(ה) ואסרה, ממשקל אחר, ואיננו כמו אסר¹⁴.

(ו) הניא, כמו שבר והפר, כמו את תנאותי (לעיל יד לד). ביום
שמעו, ולא ביום אחר.

10 בא כאן בבנין הפעיל כמובן של פיעל, יעשה חולין. 11 שתמסור לנו המקובל,
המסורה של חז"ל. 12 בן כמה מתחיל להיחשב איש, ובת כמה מתחילה להיחשב
אשה (ראה נדה מה ב). 13 וי' לחילוק. 14 אסר ואיך הם שני משקלים.

ראיה לדבר זכר לדבר: חי ה' וחי נפשך אם אעזבך (מ"ב חזקוני
ד ל). לא יחל דברו, כמו⁵: יחל ישראל אל ה' (תהלים קל
ז), כלומר לא יתמתן דברו אלא יעשה ככל היוצא מפיו. דבר
אחר⁶: לא יחל דברו, הוא לא יחלל דברו לעצמו, כלומר לא
יתיר הוא את נדרו לעצמו אבל אחרים יתירו לו.
(ה) ושמע אביה, איך⁷ לי אלא ששמע אביה, השמיעוהו אחרים
מניין, תלמוד לומר: וקמו כל נדריה⁸.

5 רשב"ם. 6 חגיגה י א. 7 ספרי קנג. 8 כ"ה בספרי, והגרא"א הגיה: ביום
שמעו (פסוק ו).

(ו) וה' יסלח לה, על שנדרה מה שאין בידה לקיים. כי הניא ספורנו
אביה אותה, והיא לא ידעה את דעת אביה כשנדרה, והיה נדרה
על דעת לקיים.

רשב"ם (ז), ימתין ויחכה לו. והמפרש לשון חילול לפי הפשט⁵, טעות
הוא בידו. ככל היוצא מפיו יעשה, מוסב על השבע שבועה
כעניין שפירש בשעת שבועתו יעשה, [ו]לפי הזמן שפירש, הן
קרוב הן רחוק. וראייה לדבר. כעניין שני דברים הללו פירש
משה במשנה תורה כי תדור נדר לה' אלהיך לא תאחר לשלמו
(דברים כג כב), מוצא שפתיך תשמר ועשית (שם כד). וכי
תדר נדר וגו' כענין איש כי ידר נדר, ומוצא שפתיך תשמר
כענין און השבע שבועה וגו'.

5 [ר"ל, אבל לפי הדרש אמת הוא כמו שדרשו חז"ל, ראה רש"י].

רמב"ן משפטי צדקן (תהלים קיט קו), ומפני כן בשבועות בלבד
הוא נדרש לאסור איסר על נפשו, והלכות גדולות הן הבקי
ימצאם במקומותם. וטעם ידור נדר לה', איננו כמו אשר נשבע
לה' (שם קלב ב), כי הוא²¹ כמו וישבע לו (בראשית כד
ט), שנשבע אליו לצרכו²², אבל בשבועה יאמר ובשמו תשבע
(דברים ו יג), ואשביעך בה' (בראשית כד ג), כאשר נשבעתי
לך בה' אלהי ישראל לאמר כי שלמה בנך ימלך אחרי (מ"א
א ל), השבעה לי באלהים הנה (בראשית כא כג), אבל בנדר
לא יאמר ידור בה' אלא לה²³, וכבר רמזו החכמים טעם
הדבר בספרי²⁴, אמרו מה הפרש בין נדרים לשבועות, בנדרים
כנודר בחיי המלך, בשבועות כנשבע במלך עצמו, אף-על-פי
שאין ראיה לדבר זכר לדבר, חי ה' וחי נפשך אם אעזבך
(מ"ב ד ל). והסוד כי השבועה מלשון שבעה, כי בנתה ביתה
חצבה עמודיה שבעה (משלי ט א), והנדר כתבונה ראשית דרכו
קדם מפעליו מאז (שם ח כב), נמצא שהנדרים על גבי תורה
עולים, ולפיכך חלים על דבר מצוה כדבר הרשות, והנה כל
נדר לה' וכל הנשבע בו²⁵.

(ד-ה) ואשה כי תדור נדר לה' ושמע אביה, רצה הכתוב להזכיר
האיסור תחילה²⁶, להגיד כי גם הנערה בלאו הנוכח שלא יחל
דברו, ועל כן אם קיים לה אביה קם הנדר²⁷, אבל אם הניא
אותה לא יקום.

(ו) ואמר וה' יסלח לה כי הניא אביה אותה, להגיד שלא נאמר
21 [ר"ל: אשר נשבע לה']. 22 [ר"ל ולא שנשבע בשם ה', כי שבועה בשם
ה' תקרא בה' ולא לה']. 23 [וא"כ מה שנאמר כאן נדר לה' הכוונה בשם ה'].
24 קנג. 25 [ר"ל: בה']. 26 אמר זה לפי שראוי היה שיקדים החידוש תחילה
שהוא ההפך, שאביה יכול להפר לה קודם האיסור, שבוה (בקיום) אין חידוש,
שהסבא נותנת שכל מי שידור שיקיים נדרו, לזה אמר הטעם שהתחיל מואשה
כי תדור נדר וכו' (אבוהב). 27 ומעתה שאמרנו שהיא בלאו על כן אם קיים
לה אביה קיים הנדר (שם).

שׁוֹת הַרְשָׁב"א הַמְיוֹחֶסוֹת לַהֲרַמְב"ן רַב רַסְד רַסְה רַסוּ נ"ו 113

כי מנודס לנשיא מנודס לכל ישראל:

רסב

שאלה מה שכתב הר"ם ז"ל ואומר שר"י לך מחול לך, מהו לשון מחול, אם הוא לשון מחילה או מלשון לא יחל:

תשובה מלשון לא יחל, ומחילה ויחל הכל ענין אחד שלשון לא יחל לא יחיד והענין במחיר הקשר שחורר הענין כאלו לא היה וכאדם שחל חבל קשור והחירו והרי הוא כאלו לא היה וזהו שאמרו שחכם עוקר הנדר מעיקרו, ומחילה ג"כ שפוסק את החוב או הפסד כאלו לא היה משא"כ בלשון הפסד שהוא כדבר שיטו חלל שיש מעכב מלהשלימו, כמו מפר מחשבות ערומים, להפך בדין, ולפיכך אמרו שבעל אינו מחיר חלל מיגו גיור דכתיב בעל והפך את נדרו. ואמרו חכם שאמר בלשון בעל ובעל שאמר בלשון חכם לא אמר כלום:

רסג

שאלה מנודס * אם הוא ד"ת או דרבנן, ונ"מ למי שדברוהו שלא לדבר עמו שאסור לדבר עמו אי אסור דבר חורה או מדבריהם:

תשובה דיני המנודס אינן ד"ת שא"כ לא היו יכולים לא להקל על נדויו ולא להחמיר אלא בדיניו ממש כשאר מצות הסוחר והמנודס יכולים להקל על דיוויו וכן להחמיר שלא לדבר עמו ושלא להסנותו וכל כיוצא בזה ולפיכך כל חיקו שנאמרו במה שבאש השאלה עליו כפ' ואלו מגלחין מנודס מהו בקריעה מהו בחשמיש המטה מהו בכפיית המטה וסלקי כולו בחיקו וכולו לקולא כמו שכתב הר"ם ז"ל בהלכותיו ואלו הם דיוויו דבר חורה היו לחומרא ככל חיקו דאורייתא אלא בדרי קבלה כן אורז ארור יושביו וסוה סגדיו, וכמו שאמרו שלמי שבעת סעודות ארור בו שבעה צו קבלה בו נדוי דכתיב ארור מרוז ואמר עולא בארבע מאה שפורי שמחיה ברק למרוז:

רסד

שאלה מי שלא נהג עם המנודס כדיוויו מה דינו*:

תשובה מי שאין נהג עמו כדיוויו הרי הוא עובר על דברי קבלה ויכולים לקללו ולנדותו ומנודס נמי דאכיל וסחי בסדיה וקאי בארבע אמות דיליה דכתיב ארור ארור יושביו:

רסה

שאלה מי שנדר בחלום אם לריך שאלה בדבר זה:

תשובה חששתי אני פעמים אע"פ שלא נאמר בגמרא נדרים אלא במי שנדרו בחלום אבל כבוד לא נחפז בגמרא, אע"פ כן אני חושש לו:

רסו

שאלה מי שנדרוהו אם אשחז נוסגת בו נדוי והקרוצים או לא:

תשובה נראה לריך לנהוג בו נדוי מדגרסינן פ"ק נדרים מד זערא חסידא כי סוה מיחייב בר בי רב שמתא משמת נפשיה וסדר משמת בר בי רב ובי עייל לבייתא שרי לנפשיה, משמע לכאורה דאי לא אקדים ושרי לנפשיה בני ביתא אסורים בו. וא"כ והא בפרק ואלו מגלחין גרסינן מהו בחשמיש המטה ואם איתא שאפילו אשחז נוסגת בו נדוי ואסורה לישב בארבע אמותיח חשמיש

(* בממנו אינו נהג ענין דיו ע"פ דינא דמלכותא:

תשובה בלחמ לולא שסגו כן סיס עוז להשמר מכיוולא בזה מפני שנשתמש בו קדש וחניא בחוספתא דמנילס הפוסק מטפתא לספר עד שלא נשתמש בו גבוה מותר להשתמש בו הדיוט משנשתמש בו גבוה אינו רשאי להשתמש בו הדיוט אבל משאיל אדם מטפתא לספר וחורר ולוקחו ממנו. אבל שמעתי שפסק המוסג סוה ברוב מקומות בישראל ולא שמעתי אדם שמיחה, גם בעיר סוה זכורני כשהייתי קטן והיו לוקחים עטרת הספרים ומשימים בראשי הסתיוקות ומוליכים אותם בבית שהיו מונחות שם אל יד השומר ולא מיחו בידם החכמים שבדור, ושמה מפני שאין משתמשים בהם לזורך הסדיוט אלא לכבוד הסודר ולפאר ולרומם כבוד תורת אלמיו וכאלו נתן ס"ת על ראשו לעשות ממנו עטרה לראשו כענין שכתוב אענהו עטרת לי, ועוד שמה דעת המחנכים כן ועל דעת כן הם מקדישים ששימו אותם בראשו יום בראש כל אדם מישראל ואין זה כחומיה ור' ביה כלומר כחומין כלי להניח בו תפילין והיה בו תפילין שאסור לזר בו מעות מפני שאורו כלי כיון שהומיו לגמרי וא"כ הניח בו תפילין הרי זה כלי קדש אבל הכא בחללס הים דעמו שיהיה קדש לפעמים וחול לפעמים ואין זה הזמנה גמורה אלא כמי שמניח ספר תורה בחיבה שדעתו להניח בו ג"כ כלים אחרים שאין זו הזמנה גמורה וס"ל כר' ביה ולא אומנים שהוא מותר להשתמש בו חול אפילו אחר שנשתמש בו קדש. וגרסינן בירושלמי דמנילס פרק בני העיר רבי ירמיה אול לגולגל חמחון יסבין מבושא גו ארואת אחא שאל לרבי מאיר א"ל אנו כך התנינו עליו מתחלה רבי יונה עבר ליה מגדל ואחתי עלויה עלאי דספרין וארעאי דמנין. וז' רחיס גדולה למס שאמרחן, וכוף דבר הכה להם לישראל וכמו שאמרו בירושלמי כלל על כל הדברים הסבונים ואין טעמם ועיקרם כבוד כל הלכה שהיא רופפת בידך הלך אחר המנהג ומסבין של ישראל תורה היא. ומ"מ לשים בראשי העבדים והשפחות בזה גנאי ומזה ראוי להוכיח ללמדם שלא לעשות כן. אבל מלאחי בהשובה לרב האיי נאון ז"ל עטרה שמשימין על הס"ת ביום שמחת תורה אסור להניח בראש החתן לפי שאין עושים אותה חול ומעלין בקדש ואין מורידים ע"ל. ושמה דוקא בראש החתן לפי שכן עושים אותה לעמר החתן אבל כאן אין נוסגין לזורך הדיוט אלא לכבוד הסודר וכמו שכתבתי:

רסא

שאלה מי שמנודס עצמו לריך שאלת חכם ואם לריך פתח וחרטס:

תשובה אין סדויו* לריך פתח וחרטס אלא אומר לו מותר אחס שאין זה אלא כמחירים אותו מבית האסורים, וגרסינן פ"ק נדרים (ז'): א"ר אבא סוה קאימנא קמיה דרב סוה שמעס להסיא ליחתא דאפקס ש"ס לבעלה שמחם ושרייה לאלתר בלפס, וכאן לא סוה פתח וחרטס וזה דבר פשוט. ואם הוא ח"ח י"א שהוא נדוס עצמו יחיר עצמו מדגרסינן בהם נדרים ח"ח מנודס לעצמו ומפר לעצמו פשיטא מ"ד אין חבות מחיר עצמו מבית האסורים קמ"ל. וי"מ שאין מחיר עצמו כל שנדר עצמו מבוס דבר שחייבים עליו נדוי שבה לידו אלא כשנדר עצמו שלא מחמת עבירה שחייבים עליו נדוי אלא לסבה אחרת וכזה דפתי מטה. דהתם אמרינן ח"ח מנודס לעצמו ומפר לעצמו כי ה' דמר זערא חסידא כי סוה מיחייב בר בי רב שמתא משמת לנפשיה וסדר משמת בר בי רב ובי עייל לבייתא שרי לנפשיה, מדקאמר כי ה' משמע דוקא כי ה' מ"מ מכל הני שמעינן דאין לריך לא פתח ולא חרטס. ואם נדס עצמו לכל ישראל ששאלתם אם יחידוהו שלשה לכל חוץ מסס ויחידוהו ג' אחרים לג' ראשונים, אין לריכין לכל זה כלל אלא אותם שמנודס להם יחידוהו. ואין זה לריך לשים

קע

מגרים

דף י' ע"א

חדשים

כמו שפירשו בגמ', כתב ח"ל ונתקיימו דבריו אעפ"י שבגמרא לא פירשו כן, הואיל לענין דינא לא נפקא מינה ולא מידי הרשות נתונה לפרש, שאין אני רואה הפרש בין פירוש המשנה לפירוש המקרא שהרשות נתונה לפרש במקראות כאשר עיינו הרואות חבורי הפירושים שמימות הגמ', אלא שצריך שלא יכריע ויפרש שום דין שיהא סותר דעת בעלי הגמ' ע"ש. ובספר מגיד תעלומה עמ"ס ברכות (ע' שיד) כתב, גם בכל דור ודור רשות בידינו לפרש פסוקי התורה בפירושים שונים, ובלבד שלא יהיה בזה ניגוד להלכה מדיני התורה או ליסודי הדת ע"ש.

ומבל מה שהבאנו בזה, מבואר יוצא מדברי רבותינו, שאין לנו רשות לפרש אף בדרך פשט בלבד בכתובים, אס יוצא מזה איזה דין או הלכה שלא כדעת רז"ל. וע"ע בנחל קדומים פ' קרח (סוף אות ו'). ומזה תמהני על מש"כ בספר שו"ר טהרה (מער' פ' אות לד, ומער' ת' אות לה), דפשיטא ליה שם שמוותר לפרש בפשט הכתוב אף נגד ההלכה, כל שאין כוונתו רק לפשט הכתוב בלבד, ולא לחלוק ע"ד חז"ל ע"ש. ומדברי רבותינו הנ"ל לכאורה משמע דאף בכה"ג אין הרשות נתונה.

לא יחל דברו הוא אינו מוחל אבל אחרים מוחלין לו. הרא"ם ז"ל בר"פ מטות (ל, ג) כתב **בד"ה לא יעשה דברו חולין**, פי' לא יזלזל דבריו כמו שמוזלזל (הרגלין) [נ"ל החולין] שאינו חושש בשמירתן מהטומאה אלא יהיו נחשזין לו כקדש שחושש בשמירתו. ורבותינו אמרו שהוא אינו מוחל אבל אחרים מוחלין לו, מענין מחילה, לא ממלת יחל דרשו זה, דמלת יחל שרשה חלל, ומלת מחילה שרשה מחל, רק דרשו זה ע"פ קבלתם שקבלו איש מפי איש עד למשה מסיני ואסמכוה אקרא כו' ע"ש. **הנה הרא"ם כתב דבריו לפי הנוסחא בשמעתין**, הוא אינו מוחל אבל אחרים מוחלין לו. אמנם בברכות (לז א) איתא, הוא אינו מחיל אבל אחרים מחלין לו. וכן צ"ן לזה הרש"ש כאן. וכ"ה בפ"י רבינו חננאל כאן, אבל אחרים מחלין לו. **ולפי זה הוא מלשון חולין ששרשה חלל, ולא מלשון מחילה.** וכן איתא בירושלמי נדרים (פ"ג ה"א) לא יחל דברו הוא אינו מחיל דברו הא אחר עושה דברו חולין. ולשון הרמב"ם בטהמ"ט (מ"ע נה), והרמז על זה באמרו לא יחל דברו הוא אינו מחל אבל אחרים מחלין לו. וע"ע בלשונו בפיאה"ש נדרים (ספ"י). וכן מדברי הרמב"ם בהל'

שבועות (פ"ו ה"ב), מבואר דמפרש לא יחל מלשון חלול ע"ש. ורבינו בחיי צ"פ מטות (ל, ג) כתב, לא יחל דברו, לא יחלל, שלא יעשה דבריו חולין. ודרשו רז"ל הוא אינו מחלל אבל אחרים מחליין לו ע"ש. ובאב"ע"ז ר"פ מטות כתב, לא יחל דברו כמו לא יחלל, ואיננו לשון מחילה.

והרשב"ם צ"פ עה"ת צ"פ מטות שם פירש לא יחל דברו מלשון יחל ישראל, ח"ל לא יחל דברו

לא יאחר את נדרו, שכן פי' לא יחל כמו ויחל עד בוש, ויחל עוד שבעת ימים, יחל ישראל אל ה', ימתין ויחכה לו. והמפרש לשון חלול לפי הפשט טעות הוא בידו ע"ש. ונ"צ דהרי ראינו לחז"ל שפירשוהו מלשון חלול, כמ"ש אבל אחרים מחליין לו, וכ"א בברכות (לז א) ויחל משה כו' שהפר לו נדרו כחיד הכא ויחל וכחיד החס לא יחל דברו ע"ש. ועיין בשו"ר טהרה (מער' פ' אות לד). ומש"כ הרשב"ם לפרש מלשון ימתין ויחכה, נ"צ דעל זה יש לאו אחר לא תאחר לשלמו. וכבר מצינו להר"י ו' ג'נאח מראשוני המדקדקים (שורש חלל) שכתב, לא יחל דברו פי' לא ישנה דברו, ולא יתכן שיהיה מן ענין ויחילו עד בוש, כפי ענין לא תאחר לשלמו, כי האזהרה במקום הזה לא תפול על האחר כי אס על השנוי, הלא תראה אותו אומר ככל היוצא מפיו יעשה ע"ש.

ובהגהות הריעצ"ץ כאן כתב, הוא אינו מחל אבל אחרים מחליין, כנ"ל, והמעתיקים כתבו מתחילה מיחל דיו"ד להורות על ניקוד הצירי, אס"כ טעו הסופרים ועשו מן היו"ד וי"ו לחשכס שהמלה מענין מחילה שהמ"ם שרשית, ואינה אלא שמושית והמלה מענין לא יחל. לכן נ"ל מחל המ"ם ציירי וחי"ת פתוחה, וככה מחליין לשון רבים והוא כמו מחללים ע"ש. הנה כתב להגיה כן מדעתו הרחבה, וכיון לאמת בזה כמו שהבאנו מדברי הראשונים, וכ"ה בגמ' ברכות שם. וכל זה דלא כהרא"ם שהבין שהוא מלשון מחל. וע"ע בר"ן נדרים (עו ב) בד"ה אמר ר"י, שכתב לא יחל דברו כלומר לא יעשה דבריו חולין, ודרשינן אבל אחרים מוחליין לו שעושין אותו חולין ע"ש. ונראה דנ"ל בדבריו אבל אחרים מחליין לו. וע"ע בלשון הרמב"ן ר"פ מטות (ל, ב).

אמנם יש מהראשונים שכתבו לפרש לא יחל מלשון מחילה, כמו שכתב הרשב"א בתשו' המיוחסות (סימן רסב), שאלה מה שכתב הר"ם ז"ל (הל' שבועות פ"ו ה"ב) ואומר שרוי לך מחול לך, מהו לשון מחול,

קעא

חדשים

דף י" ע"א

גדרים

מחילה לשון חכמים הוא, ואיתא בספרי (האזינו שיט) ותשכח אל מחוללך, האל המוחל לך על כל עונותיך, ועוד דריש בפרקי דר"א (סו"פ יח) כל שומר שבת מחללו מוחל לו על כל פשעיו ע"ש. וכ"ה בגמ' (שבת קיט ב) כל שומר שבת מחללו אל תקרי מחללו אלא מחול לו. וז"ל מה שכתב בתחילה מחילה לשון חכמים הוא, ושם הביא שחז"ל פירשו הפסוקים מלשון זה. ומדרשת אל תקרי אין ראיה שהוא לשון המקרא, דמצינו אל תקרי מלשון הפסוק ללשון חכמים, כמו בסוכה (לה א) אל תקרי דר אלא הדיר ועוד כד"מ. ואפשר בכוונתו שבתחילה כתב דלשון מחילה לא מצינו להדיא אלא בלשון חכמים, ושם כתב דיש לזה רמז גם בכמה דברים שחז"ל דרשו כן. וכן נראה מדברי האזכרהם (תפלת יוה"כ פ), שכתב אור"א מחול לעונותינו, מחילה לשון חכמים הוא, ועוד ע"ש דאמרינן בספרי ותשכח אל מחוללך המוחל לך על כל עונותיך ע"ש.

לא יחל דברו הוא אינו מוחל אבל אחרים מוחלין לו. הרחיד"א ז"ל צראש דוד פ' ואתחנן (דף קמז ע"ב), הביא בשם המצ"ט ז"ל בקריט ספר (הל' שבעות פ"ו) שכתב דהא דאין הנודר מחיר לעצמו וצריך אחר שיחיר לו היינו מדרבנן. והקשה עליו מהתוספתא (פ"ד דנדרים) שאמרו לא יחל דברו שאף חכם אין מפר נדרי עצמו. וכן שנינו בספרי לא יחל דברו לא יעשה דבריו חולין, הרי שהיה חכם לא יפר לו לעצמו, והדין נותן אם מפר לאחרים לא יפר לעצמו, ח"ל לא יחל דברו לא יעשה דבריו חולין. ומהני ברייתות דתוספתא וספרי מוכח דהא דאינו מפר לעצמו הוי מדאורייתא דמפיק לה מקרא, וקשה על הרב הנו' איך קאמר דאין מחיר לעצמו מדרבנן הוי ע"ש. והנה מה שהביא מהתוספתא, לא ידעתי למה לא הביא מהגמ' נדרים (פא ב) דבר אחר לא יחל דברו מכאן לחכם שאין מחיר נדרי עצמו ע"ש.

ובתב עוד הרחיד"א, דאין לומר דס"ל להמצ"ט ז"ל דדרשת הוא אינו מיחל כו' אסמכתא בעלמא ומדרבנן הוא דאינו מחיר לעצמו, דמסוגיא דחגיגה כאן דקאמר יש להם על מה שיסמוכו ודשמואל לית ליה פירכא משמע דמדאורייתא קאמר. והביא שם מדברי הראשונים הרשב"א בחי' לנדרים (דף כב) ורבינו ישעיה צפסקין, דמשמע מדבריהם דהא דאינו מחיר לעצמו מדאורייתא. ויש להוסיף דכ"כ להדיא הרשב"א בתשו' ח"ה (סימן רכ), וז"ל ואי אפשר

אם הוא לשון מחילה או מלשון לא יחל. חשובה מלשון לא יחל, ומחילה ויחל הכל ענין אחד שלשון לא יחל לא יחיר, והענין כמחיר הקשר שחוזר הענין כאילו לא היה וכאדם שמא חבל קשור והחירו והרי הוא כאילו לא היה. וזהו שאמרו שחכם עוקר הנדר מעיקרו. ומחילה ג"כ שעושה את החוב או את החטא כאילו לא היה ע"ש. ולפי זה אחי ספיר הנוסחא בגמרא לפנינו, הוא אינו מוחל אבל אחרים מוחלין לו.

נמצאנו למדין מדברי הראשונים שני פירושים בלא יחל דברו, דהוא מלשון חולין או לשון מחילה. והנה אונקלוס תרגם לא יחל דברו, לא יבטל פתגמיה. ויש לפרש דבריו שני המובנים, או לשון חולין, דהנדר הוא קודם ומבטלו ועושה אותו חולין, או מלשון מחילה שמבטל ומוותר על הנדר. ומצינו עוד לרש"י בשלש מקומות בש"ס שכתב לפרש לא יחל מלשון ביטול, והוא בתענית (ז' ב) צד"ה רוח נפון תחולל גשם וגו', תחולל תבטל כמו לא יחל דברו. ובסוטה (י' א) הוחל שבעתו של אבימלך, פירש"י בטלה לשון לא יחל דברו. ובצ"צ (ח' א) צד"ה ויחלו מעט כו', יהיו בטלים מלשאת משא מלך ושרים, יחלו כמו לא יחל דברו. וכ"כ ציד רמ"ה שם, לשון ויחלו מלשון ביטול דמתרגמינן לא יחל דברו לא יבטל למימריה ע"ש. וגם דעת רש"י לא ברור אם כוונתו ללשון חולין או מחילה.

ולדאמור מצוה יוצא דלשון מחילה שנשתמשו בו חכמים, נמצא לו שורש בלשון הקודש. וזה דלא כהתשבי (שורש מחל) שכתב, שהוא לשון חכמים ולא נמצא במקרא כלל ע"ש. וכן ראיתי בספר קרני רמים עה"ת ר"פ מטות שם שכתב ע"ד הרא"ם הנ"ל, ועוד הי"ל לומר דלא נמצא שורש מחל במקרא אלא בלשון חז"ל דוקא ע"ש. וכ"כ בשו"ת נודע ביהודה קמא אור"ח (סימן לג), כאשר פשפשתי למצוא סמך ללשון מחילה בלשון הקודש, לא מצאתי לו שום שורש לא שורש חול ולא שורש חלה, וגם לשורש אחל א"א לדמותו שהוא לשון אחלי אדוני והוא לשון בקשה, ולא מצאתי לו שום סמך רק שורש יחול והוא מלשון מצפה וממתין כמו יחל ישראל ע"ש. ועיין בשו"ת מהר"י אסאד חיו"ד (סימן שכא), שחמה על הנוצ"י, שפשוט דמחילה פירושו ביטול הדבר, כמצוה בגמ' ורש"י בכמה מקומות, וכן מחילת ממון בחוב כן פירושו ע"ש.

וראיתי צפי' רבינו יהודה צ"ר יקר ז"ל לתפלת יוה"כ (ע' קד), שכתב אור"א מחול לעונותינו כו',

קדושת הדיבור

א) מהלכות הפלאה יש ללמוד גודל ענין הדיבור וכמה זהירות על זהירות צריך להרבות בענין הדיבור. כתיב (איוב ה', ז') אדם לעמל יולד, ופרשו חז"ל (סנהדרין צט, ב) לעמל פה, היינו לעמל תורה. וזוהי תכלית תולדתו, והסברא נותנת כן, דכתיב (בראשית ב', ז') ויהי האדם לנפש חיה, ובתרגום אונקלוס לרוח ממללא, הרי העידה התורה כי זוהי מהותו ועצמותו של האדם, ובכח הדיבור נבדל האדם מן הבהמה. והנה ניתן להאדם להיות הבוחר בטוב או ברע והמחליט והגורם עליה או ירידה, הוא רוח האדם, ושאר הכחות שבאדם מנפש החיונית ונשמתו הם רק משפיעים על בחירתו. וכתב הגר"א זצוק"ל (אדרת אליהו בראשית ב', ז') כי עיקרו של האדם הוא ברוח, כי כוחות נפש החיונית הם גם ביתר בעלי חיים, וכן כתב שהתורה היא ברוח, וענין הדיבור תלוי ברוח כמפורש באונקלוס לרוח ממללא, ומה"ט גם הלומד לעצמו צריך שיהיה בדיבור, וכמ"ש חז"ל (אבות ו ה) בעריכת שפתיים, וברש"י (שם) שאינו מגמגם בדברי תורה אלא חותכן בלשון ומוציאן בפה דאין דברי תורה מתקיימין אלא בהוצאת הפה דכתיב (משלי ד', כ"ב) כי חיים הם למוצאיהם, אלא למוציאיהם בפה, ע"כ, ולהיפוך בחטא, דמהאי טעמא חטאי הדיבור עולות על כולנה דכתיב (תהלים ע"ג, ט') שתו בשמים פיהם ולשונם תהלך בארץ, כי זהו חטא בחלק הנכבד והעיקרי שלו, ובפרטים הרי זה יותר מחטאים במעשה כי זהו עיקרו ועצמותו של האדם. גם מחשבותיו ודעותיו כשם שהן גורמות להדיבורים לטוב או להפכו ח"ו, כך הם גורמים לדעות ומדות, כי ע"י הדיבור נקבעים הדברים יותר ונחרתים בנפשו. ובצד הרע פירש הגר"א עה"פ (משלי י"ח, ד') פי כסיל מחתה לו ושפתיו מוקש נפשו, על ידי פיו באה לו מחיתה ושביר, ובסו"ד שם, פי כסיל שהוא לשונו שהוא מחיתה לו שמביא רעות עליו בממון או בשאר דברים, ושפתי מוקש לכל "נפשו", כי מביאה אותו לידי מות, ע"כ. והביאור בזה, כי פיו מוביל אותו לענינים רעים ומריבה, מה שלא חשב כלל, ומה שפיו הפקר מביאו לידי מחיתה. גם כשמבאר את הדברים הלא נובע מזה המחשבה, והכלל דברים שבלב לא הוי דברים.

וכן הדיבור משפיע הרבה מאד על הפנים של האדם, וכמ"ש (משלי ט"ו, א') מענה רך ישיב חמה, והפירוש בזה לא רק מחבירו אך חמתו של העונה, כי מעשים בכל יום כשמתחיל לענות באמיצות ובתקיפות נתעורר החימה יותר ויותר, וכשעונה בענוה ובפיוס הרי שוקטים כוחותיו, וכן בענין ענוה. ובדרך כלל כמו שכתב המס"י (פרק ו') שההתלהטות החיצונית תביא להפנימית, והפה הורא מבטאו של הלב והמוח.

והנה כתוב (קהלת ו', ז') כל עמל האדם לפיהו, וגם הנפש לא תמלא. הרי שאינו מספיק למה שמוציא מפיו, ופירש הגר"א (משלי י"ג, ג') פסק שפתיו מחתה לו, אבל מי שמרחיב שפתיו, אף על פי שיש לו נפש טובה ועושה מצוות הרבה וגדר עצמו בכמה גדרים לא יועילו לו ושפתיו תהיינה לו למחיתה, ע"כ. והרהור לאו כדיבור דמי בעניני המצוות.

והנה בחינת התורה היא בחינת הדיבור, כמ"ש חז"ל (קידושין ל, א) ושננתם לבניך שיהא ד"ת מחודדים בפיד, וכן נאמר (שמות ל"ד, כ"ז) כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל. מכ"ש שמסירת התורה מאיש לאיש ומדור לדור הרי הוא ע"י הדיבור דוקא, ומעיקר הדין הרי אמרו (גיטין ס, ב) דברים שבע"פ אי אתה רשאי לאומרם בכתב, וממילא ענין הדיבור וענין התורה אחד הוא.

וכן מצינו בקבלת התורה דהיא היתה ע"י הדיבור דנעשה ונשמע, ועצם נתינת התורה היא ע"י דיבור, וכן אף תורה שבכתב הרי נתנה כל פרשה בדיבור וכן עשרת הדברות. ולענין ברכת התורה הרי נפסק בשו"ע או"ח (סי' מז, ס"ד) דאין צריך לברך על הרהור, אף דברכת התורה היא דאורייתא. וכן דינא דשומע כעונה הרי זה ג"כ משותף עם הדיבור.

(ב) מהלכות הפלאה אנו רואים גם בדברי הרשות איזה כח יש לו לדיבור לעשות חיובים, ואם עובר הרי מתחייב בלאו וגם בחיוב קרבן בטוי, או מעילה בנדרים וכמה חיובים בעשין, וגם כמה דינים בקדשים חלים בדיבור, ופסולי קדשים לרש"י (מנחות ב, ב ד"ה אבל, זבחים מא, א' ד"ה כגון) ותוס' (זבחים ב, א' ד"ה כל סו"ד), ומובן מזה כח והשפעת הדיבור לעשות דינים וחלות איסורי תורה. וטעם הדבר, אחרי שזה עיקר האדם והשלמתו, והדיבור הוא האמצעי והאופן למלא תכליתו בתורה, הנה לא לבד הדיבור בתורה ודברי קדושה פועל מצד קדושת התורה בעצמה, אך בהדיבור בלבד מונח כח גדול לפעול ולחדש גדולות ונוראות, ויש חלק גדול בתורה והוא מקצוע של הפלאה גם בדברי הרשות ולעשות קודש, גם חזינן כח הדיבור מצד התרת נדרים, כי אף שצריך פתח או חרטה, אבל צריך התרה בפועל.

ובזה חזינן חידוש מה דליתא בכל התורה מה שכתבו רוב הראשונים בדין מומחה דלא בעינן סמוך רק חכם מובהק ובקי בהלכות נדרים דאז יש כח בדיבורו להתיר מצד חשיבות דיבורו בתורה, ובעי חכם גמיר וסביר בגדר חז"ל כמו רב נחמן ורב הונא, ולפירוש הרמב"ם (פ"ץ מהל' שבועות הל' ה') עיין בר"ץ פ"ג נדרים (כג, א) ד"ה אין, זהו להתיר יחידי ולא על אחד מג', ולרמב"ן בעי שיהא אחד מג' חכם בתורה. ושמעתי ענין רמז נפלא כי בפרשת נדרים הוזכרו ראשי המטות קודם שם שמים, והוא שנתנה להם התורה כח לבטל חומר הנדרים, ונדר הוא כנשבע במלך עצמו ושבועה הוא כנשבע בחיי המלך, ומסרה תורה כח לראשי המטות.

ויש להתבונן למנוע מדברים בטלים ומכ"ש מרבו דברים אף שיהיו נקיים מדברים אסורים אך מחמת יקרת הדיבור בלבד. וכמאמר הראשונים (כד הקמח רשות סג, ב) שיהיה קשה בעיניך הוצאת דיבורך מהוצאת ממונך. ובגמ' (מגילה יח, א) מלה בסלע משתוקא בתרין. כי אחרי שיש שיווי נורא כל כך בהדיבור כמה קשה הוא הזלזול בדברים, וכמשליך לבטלה אוצרות מרגליות, כי בעצם הדיבור בלבד מצד גודל מעלתו ומה שאפשר לפעול בו הרי מונח בו שיווי נורא, ועוד שזהו כמקבל מתנה עצומה מהמלך או כתב לשבח ומגוללו לאשפה הרי זה זלזול בכבוד המלך, מלבד ההפסד בדברי תורה שהיה יכול לדבר או להגות בתורה בעת הזאת, נוסף מה שמאבד הכוחות הטובים שיש לו בטבע, אך ההפסד הוא גם בהדבורים עצמם ובדרך כלל אינו מונח בראשו ורובו בדברים של בטלה.

והנה יש עוד הפסד גדול, שבטומאת שפתים הרי מלכלך הרבה את דברי הקדושה, וידוע מ"ש בירושלמי (ברכות א, ב) בשם רשב"י בדין היה צריך שיהא שני פיות אחד לדברי תורה ולדברי קדושה ואחד לדברי חול, אך מסיק שם אם בפה אחד אין יכול העולם להתקיים מפני דלטריא שלו עאכו"כ בשנים. וע"ז נאמר (משלי י"א, כ"ב) נזם זהב באף חזיר וגו'. ועד כמה שמונע את עצמו מפישוק שפתים הרי עולים בשוים כל דברי תורה וקדושה, וצריך שיכוין גם בדברי חול רק לתועלת בענינים הנוגעים לרוחניות, וכמו שדרשו (ע"ז יט, ב) עה"פ ועלהו לא יבול (ותהלים א', ג') גם שיחות חולין של תלמידי חכמים צריכה לימוד, היינו שיהיו מכוונים לתועלת זולתו, ולפעמים אף לתועלת גשמית או לשבח.

(ג) איתא במשנה נדרים (ט, א) כנדרי רשעים נדר בניזיר ובקרבן ובשבועה, והנה אמרו (נדרים כב, א) הנודר כאילו בנה במה והמקיימו כאילו הקריב קרבן. והנה הלשון הוא נורא מאד עד כדי כך שאמרו (קדושין כח, א) הקורא לחברו רשע יורד עמו לחייו, והנה אמרו במשנה (אבות ג, יג) נדרים סייג לפרישות, גם איכא קיום מצות עשה, ובניזירות הרי נכללו בו כמה מצוות והכתוב קראו קדוש, מ"מ נקרא בלשון חז"ל בשם רשע, ולא לבד בדרך מוסר אלא נקבע להלכה כן, ואף שכוונתו לגדרים בפרישות, ואף שמקיים ג"כ, כי הרי אמרו והמקיימו כאילו הקריב קרבן, אך הרי נתן מכשול לפניו שהרי אפשר שיכשל בשביל נדרו ויש כאן חסרון ביראת שמים ובזהירות, וזה חמור כל כך כי אף שקיים כמה מ"ע כמו בניזירות וגם נהג בפרישות, אך שלא חשש שמא יעבור על דבר מה.

נדריס דף כח

ומזה יש ללמוד את חובת ההתבוננות עד כמה החיוב להתרחק מכל מקום לענין מכשול, ובהיפוך לעסוק בכל דבר שעלול להשמר מרע. ויסוד הכל הוא מ"ש חז"ל (קידושין מ, ב) גדול תלמוד דמביא לידי מעשה ותורה מביאה לידי זהירות, ועוד אמרו (קידושין ל, ב) בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תבלין, היינו שהתורה מביאה לידי מעשה גם לידי כבישת ותיקון היצר. וכמה צריך להתחזק בתורה ולהתקשר בד' אמות של הלכה.